

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ VE TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA ÖZEL YAŞAMA SAYGI HAKKI KAPSAMINDA ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI

Arş. Gör. Sinem Servet KARAÇAM*

ÖZET

Şeref ve itibarın korunması hakkına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde açıkça yer verilmesi de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihat yoluyla bu hakkı koruma altına almıştır. Özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunan bu hak, genellikle ifade özgürlüğüyle çatışmakta ve mahkemelerin eşit öneme sahip bu iki hak arasında adil bir denge kurması gerekmektedir. Bu dengeleme işlemi yapılırken şeref ve itibarın korunması hakkı zarar gören kişinin sıradan bir vatandaş, kamu görevlisi, siyasetçi ve ünlü bir kişi olması farklılık göstermektedir. Ayrıca, kullanılan ifadenin kamusal bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, bilgilerin elde edilme şekli, yayının içeriği, ifadenin bir değer yargısı mı yoksa maddi bir olgu mu olduğu, ilgili kişinin önceki davranışları gibi ölçütler göz önünde bulundurulmaktadır. AİHM'in içtihat yoluyla oluşturduğu bu ölçütler Türk Anayasa Mahkemesi tarafından da benimsenmiştir. Bu çalışmada, özel yaşam hakkı kapsamındaki şeref ve itibarın korunması hakkına ilişkin ölçütler çerçevesinde bu hakla ilgili AİHM ve AYM kararları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türk Anayasa Mahkemesi, özel yaşama ve aile yaşamına saygı hakkı, ifade özgürlüğü, şeref ve itibarın korunması hakkı.

* İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, sservetozdemir@aydin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6682-1093

PROTECTION OF HONOUR AND REPUTATION UNDER THE RIGHT TO RESPECT FOR PRIVATE LIFE IN THE LIGHT OF THE JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AND THE TURKISH CONSTITUTIONAL COURT

ABSTRACT

The European Court of Human Rights (ECtHR) affords protection to “the right to the protection of honour and reputation” through its case-law even though this right is not explicitly mentioned under Article 8 of the European Convention on Human Rights (ECHR). This right, which is safeguarded under the right to respect for private and family life, often conflicts with the freedom of expression, and courts should sustain a fair balance between these two equally important rights. In striking such a balance, the assessment is made regardless of whether the person whose right to the protection of honour and reputation damaged is an ordinary citizen, a public official, a politician or a famous person. Moreover, courts consider several criteria such as whether the statement of the person contributes a debate of public interest, statement is a value judgment or a material fact, the way how information is obtained, its content and prior behaviours of the concerned person. These criteria, established by the ECtHR through its case-law, have been also adopted by the Turkish Constitutional Court. In this study, the decisions and judgments rendered by the ECtHR and Turkish Constitutional Court regarding this right will be examined within the scope of the criteria inherent in the right to the protection of honour and reputation, which falls under the right to respect for private life.

Keywords: European Court of Human Rights, Turkish Constitutional Court, right to respect for private life and family life, freedom of expression, right to respect for honour and reputation.

I.GİRİŞ

İfade özgürlüğü, hoşgörü, çoğulculuk ve açık fikirliliği pekiştirmesi bakımından demokratik toplumlar için son derece önemlidir¹. Ancak, çoğu zaman bir kişinin ifade özgürlüğü ile diğer bir kişinin şeref ve itibarı çatışmaktadır. Basın, demokratik sistemlerde üstlendiği bekçi köpeği rolüyle², kimi zaman bireylerin özel yaşamının sınırlarına müdahale etmekte ve kimi zaman daha da ileri giderek şeref ve itibarına zarar vermektedir. Gerçekten de ifade özgürlüğünün sınırlarının uçsuz bucaksız, bireyin şeref ve itibarının sınırının ise kolayca aşılabilir olduğu düşünüldüğünde terazinin hangi kefesine ağırlık verileceğini belirlemek zorlaşmaktadır.

İfade özgürlüğü demokratik toplumlar için ne kadar önemli olsa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında da vurgulandığı gibi, kişinin şeref ve itibarı ile eşit öneme sahiptir³. Haklar arasında bir hiyerarşi kabul edilemeyeceği gibi, ifade özgürlüğünün kamuoyunun bilgi edinmesi ve devletin denetlenmesi için elzem olması da her halükarda üstün tutulacağı anlamına gelmez. Açıklanan tüm bu nedenlerden ötürü, bu çalışmada ifade özgürlüğü ile kişinin şeref ve itibarı arasındaki çatışma özel yaşama saygı hakkı perspektifinden incelenmiştir.

Bu çalışmada, kişinin şeref ve itibarı ile ifade özgürlüğü arasında adil denge sağlanırken uygulanan ilkeleri ortaya koyan çeşitli tarihlerdeki AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi (AYM) kararları, bir çerçeve sunmak amacıyla incelenecektir. Farklı tarihlerdeki kararlar, AİHM'in ve AYM'nin adil dengenin sağlanmasına ilişkin çeşitli tarihlerdeki yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla seçilmiştir. Kararlar ve kaynakçayı oluşturan eserler özellikle ifade özgürlüğü ile ilgili değil şeref ve itibar hakkı ile ilgili olanlardan seçilmiş olup şeref ve itibar hakkı perspektifinden bir çalışma sunmak amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmanın başlığından da anlaşılacağı üzere ağırlıklı olarak AYM ve AİHM kararları ışığında bir inceleme yapılmıştır.

¹ Flauss, J. F. (2009). "The European Court of Human Rights and the Freedom of Expression", *Indiana Law Journal*, C. 84, S. 3, s. 814.

² Jebiril, N. "Is Watchdog Journalism Satisfactory Journalism? A Cross-national Study of Public Satisfaction with Political Coverage", <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-01/Is%20Watchdog%20Journalism%20Satisfactory%20Journalism.pdf> (Erişim Tarihi: 24/08/2020).

³ Bıkmaz, R. (2019). "Tarman- Türkiye Kararı Üzerine İnceleme (Basın Özgürlüğü İle Kişilik Haklarının Korunmasında Orantılılık)", *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 11, S. 114, s. 25.

Çalışma kapsamında şeref ve itibar hakkı incelenirken ikinci bölümde genel çerçevede Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Anayasası'nda şeref ve itibar hakkına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise AİHM ve AYM kararlarında şeref ve itibar hakkının dengelenmesinde kullanılan kriterler ışığında AİHM ve AYM kararlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümün ilk başlığı altında ifade özgürlüğüne konu açıklamanın kamu yararına ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, ikinci başlığı altında ilgili kişinin tanınırlığı, üçüncü başlığı altında bilgilerin elde edilme koşulları ve gerçekliği, dördüncü başlığı altında yayının içeriği, şekli ve etkileri ve son başlığı altında ilgili kişinin daha önceki davranışları kriterleri, öncelikle AİHM sonrasında ise AYM kararları ışığında incelenmiştir.

II. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ VE TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ KARARARINDA ŞEREF VE İTİBAR HAKKINA GENEL BİR BAKIŞ

Şeref ve itibarın korunması hakkı AİHS m. 8'de açıkça zikredilmemiştir ancak AİHM, kimi kararlarında⁴ bir kişinin şöhret ve itibarının bu madde kapsamında korunacağına vurgu yapmıştır⁵. "Kişisel kimlik ve ahlaki bütünlüğün bir unsuru olarak", özel yaşam kavramı kapsamında yer alan itibar hakkı bu nedenle 8. maddenin korunması altına alınmıştır⁶.

Bir kişinin şöhretinin korunması, AİHS m.10/2'de düzenlenen sınırlama ölçütlerinden biri olduğundan, bu hak ayrıca m.10 kapsamında da incelenmektedir. Ancak, bu çalışmada mevzubahis hakkın AİHS m.8 ve Anayasa m.17 çerçevesinde korunmasına değinilecektir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Özel Yaşama Saygı Hakkıyla ilgili 8. maddesi şu şekildedir:

"1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal

⁴ Niemietz/Almanya, B. No: 13710/88,16/12/1992, § 37.

⁵ Smet, S. (2010). "Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict", *American University International Law Review*, C. 26, S.1, s. 193.

⁶ Spielmann, D. Cariolou, S. "The Right to Protection of Reputation Under the European Convention on Human Rights"
https://www.researchgate.net/publication/311310149_The_Right_to_Reputation_under_the_European_Convention_on_Human_Rights s.10, (Erişim Tarihi: 5/1/2020)

güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir⁷.”

Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere herkes özel hayatına saygı duyulması hakkına sahip olup bu hakka müdahale edilebilmesi sadece yukarıda sayılan meşru amaçlardan biri (başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, kamu emniyeti vb.) için, müdahalenin kanunla öngörülebilmesi halinde mümkündür.

Özel yaşam kavramı ise, kişinin adı, resmi gibi kişisel kimliğinin parçası olan unsurları da kapsar⁸ ve şöhret kavramının içine kişinin mesleki şöhreti de girer⁹. Ancak, kişinin ceza gerektiren bir suç işlemesi gibi kendi eylemleri sonucunda, öngörülebilir bir şekilde yaşadığı itibar kaybı bu madde kapsamında korunmayacaktır¹⁰.

Anayasamızda ise, bireyin şeref ve itibarı 17. Maddede yer alan “manevi varlık” ifadesi ile korunmaktadır. Madde metninin insan onurunu korumayı amaçlayan¹¹ ilk fıkrası şu şekildedir:

“Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

MADDE 17- Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

İlgili fıkranın gerekçesinde “*Kişinin sahip olduğu hak ve hürriyetler bu maddeden itibaren önem dereceleri göz önünde tutularak belirlenmiştir. Bu madde ile yaşama, maddî ve manevî varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır.*” denilmiştir¹². Devlet, bireyin manevî varlığına keyfi olarak müdahale etmemekle ve diğer kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür¹³. Bu bağlamda devletin, bireyim manevî varlığı

⁷ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, <https://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (Erişim Tarihi: 1/12/2019)

⁸ Kaboğlu, İ. Ö. (1993). *Özgürlükler Hukuku*, İstanbul: AFA Yayınları, s. 189, *Burghartz/İsviçre*, B. No: 16213/90, 22.02.1994, § 24.

⁹ *Niemietz/Almanya*, § 37.

¹⁰ Karan, U. (2018). *İfade Özgürlüğü*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-2, Ankara: Avrupa Konseyi, s. 74, *Denisov/Ukrayna*, B. No: 76639/11, 25/09/2018, § 98.

¹¹ *Cezmi Demir*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80.

¹² *Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği*, B. No: 2014/18891, 23/5/2018, s. 15, § 8.

¹³ Karan, U. (2018). s.73

kapsamındaki şeref ve itibar hakkına üçüncü kişiler tarafından yapılan saldırıları önleme şeklinde bir pozitif yükümlülüğü de mevcuttur¹⁴.

AYM, şeref ve itibarın korunması hakkının uygulanabilmesi için, kişinin şeref ve itibarına yönelik saldırının belirli bir ağırlığa ulaşmasını, kişinin şeref ve itibarına saygı hakkından yararlanmasının güçleştirilmiş olmasını, kişinin şeref ve itibarını kendi eylemleri sonucunda güçleştirmemiş olmasını aramaktadır¹⁵.

AYM ayrıca, şeref ve itibarın korunması hakkının koruma kapsamının kişilere göre farklı olduğunu kabul etmektedir. Bu hakkın kapsamı sade vatandaşlar söz konusu olduğunda geniş yorumlanırken, siyasetçiler söz konusu olduğunda bu alan daralmakta ve ifade özgürlüğü daha ağır basabilmektedir¹⁶.

Kural olarak, kamusal figürlerin de mahremiyet hakkı mevcut olup toplumun haber alma hakkı, kamusal figürlerin özel yaşamlarının ayrıntılarına kadar ilerlememektedir¹⁷. Çünkü, kamusal figürlerin fotoğraflarının ve buna benzer özel yaşamlarına ilişkin detayların yayınlanmasında kamunun meşru yararı değil, yayımlayan dergi ya da gazetelerin ticari yararı söz konusudur¹⁸. Ancak sıradan insanlarla kıyaslandığında, kamusal figürlere özel yaşam hakkının sağladığı koruma daha sınırlıdır. Siyasal figürlere sağlanan koruma ise, oyuncu, şarkıcı vb. kamusal figürlere oranla daha da azdır¹⁹.

Kamu görevlileri ile ilgili olarak ise AYM, *“Bununla birlikte, kamu görevlilerinin siyasetçilerde olduğu gibi her türlü söylemlerini yakın denetime açtıkları da söylenemez. Kamu görevlilerinin, görevlerini hakkıyla yerine getirebilmeleri için kamu güvenine sahip olmaları gerekir ki bu da ancak onları asılsız suçlamalara karşı korumakla sağlanabilir.”* demektedir²⁰.

¹⁴ Adnan Oktar(3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33.

¹⁵ Arslan Öncü, G. (2019). *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8, Ankara: Avrupa Konseyi, s. 95.

¹⁶ a.g.e. s. 95.

¹⁷ Arslan Öncü, G. (2013). *“Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı”*, içinde Sibel İnceoğlu (Ed.), *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 311.

¹⁸ a.g.e. s. 311.

¹⁹ Arslan Öncü, G. (2013). s. 311, Çeçen, A. (2015), *İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 324, Karan, U. (2013). *“İfade Özgürlüğü Hakkı”*, Sibel İnceoğlu (Ed.), *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa* içinde(355-379), İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 360.

²⁰ İlhan Cihaner(2), B. No:2013/5574, 30/06/2014, § 70.

III. ŞEREF VE İTİBAR HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN DENGELENMESİNDE KULLANILAN KRİTERLER

AIHM verdiği iki kararda²¹ ifade hürriyeti ve özel hayata saygı hakkının dengelenmesinde kullanılan ilkeleri sistematik olarak açıklamış ve uygulamıştır²². Bu ilkeler, ifade özgürlüğüne konu açıklamanın kamu yararına ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı²³, ilgili kişinin tanınırlığı, toplumdaki rolü ve işlevi ile yazıya konu olan faaliyetin niteliği, haber veya makalenin konusu²⁴, ilgili kişinin daha önceki davranışları²⁵, yayının içeriği, şekli ve etkileri²⁶, bilgilerin elde edilme koşulları ve gerçekliği²⁷ ve uygulanan yaptırımın niteliğidir²⁸.

AYM'nin bu konudaki ölçütleri de AIHM'in ölçütlerine paralel olup AYM, şeref ve itibarın korunması hakkı ile ifade özgürlüğünün çatışması durumunda, yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, yayının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığının, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığının, haber veya makalenin yayımlanma şartlarının, haber veya makalenin konusu, bunlarda kullanılan ifadelerin türü, yayımın içeriği, şekli ve sonuçlarının, haberde yer alan ifadelerin kim tarafından dile getirildiğinin, hedef alman kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışlarının, kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının incelenmesi gerektiğinin altını çizmiştir²⁹.

A. AÇIKLAMANIN KAMUOYU YARARINA İLİŞKİN BİR TARTIŞMAYA SAĞLADIĞI KATKI

Gerek AIHM gerekse AYM, ifade özgürlüğü ile kişinin şeref ve itibarını dengelemeye çalıştıkları kararlarında, basına konu olan ifadenin kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığını

²¹ *Von Hannover/Almanya (No.2)* B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, *Axel Springer Ag/Almanya*, B. No: 39954/08, 7/2/2012

²² Heermann, N. "Balancing the Right to Privacy against Other Public Interests", <https://0210rocqn-y-https-beck--online-beck-de.proxy2.marmara-elibrary.com> (Erişim Tarihi: 30/10/2019)

²³ *Von Hannover/Almanya (No. 2)*, § 109, *Von Hannover/Almanya*, B. No: 59320/00, 24/6/2004, §§ 63-66.

²⁴ *Von Hannover/Almanya (No. 2)*, § 110.

²⁵ *Von Hannover/Almanya (No. 2)*, § 111.

²⁶ *Von Hannover/Almanya (No. 2)*, § 112.

²⁷ *Axel Springer Ag/Almanya*, § 93, *Von Hannover v. Germany (No. 2)*, § 113.

²⁸ *Axel Springer Ag/Almanya*, § 95.

²⁹ *İlyas Çımar*, B. No:2015/14, 12/12/2018, § 26.

incelemektedirler³⁰. AİHM, toplumsal bir tartışma kapsamında eleştiriye konu olsa dahi, kişinin şeref ve itibarının, kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçası olması nedeniyle özel yaşam kapsamında kaldığını belirtmiştir³¹. Ayrıca, bu incelemeyi yaparken kişinin özel hayatına dair birtakım ilişkilerinin kullanılmasının, kamu yararı düşüncesine dayandırılarak haklılaştırılmayacağını ve özel hayatındaki ilişkilerinin genel olarak bir önem teşkil etmediğini vurgulamıştır³².

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Açıklamanın Kamuoyu Yararına İlişkin Bir Tartışmaya Sağladığı Katkı

AİHM ve AYM kararlarında konuyla ilgili olarak sıklıkla atıf yapılan Von Hannover kararında başvuru Monako Prensinin kızı olup Alman basını başvuruçunun ata binerken, alışveriş yaparken, Vincent Lindon ile bir restoranda, tek başına bisiklete binerken, korumasıyla birlikte bir marketteyken, Avusturya'da kayak tatilinde, Paris'teki evinden yalnız dışarı çıkarken, Prens Ernst August Von Hannover ile tenis oynarken ve ikisini bisiklet sürerken ve Monte Carlo plajında sendelerken gösteren fotoğraflarını yayınlamıştır³³.

Mahkemeye göre, yayımlanan bu fotoğrafların özel hayatla ilişkili olduğuna şüphe yoktur³⁴. Kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü de özel hayatın kapsamında olup kişinin adı, resmi vb. de özel yaşama saygı hakkı kapsamında koruma altındadır³⁵. AİHM bu kararında da devletin, sadece vatandaşın özel hayatına sözleşmede belirtilen sınırlara uygun olmayan şekilde müdahalede bulunmamak şeklinde (negatif yükümlülük) değil ayrıca mevzuat ve diğer gereklilikler bakımından etkin korunmanın sağlanması (pozitif yükümlülük) şeklinde bir yükümlülüğü de bulunduğunu belirtmiştir³⁶. Ayrıca birey ve toplum

³⁰ Harris, D/ O'Boyle, M. / Bates, E./ Buckley, C.M (2013), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. Çev. Bingöllü Kılıcı, M. ve Karan, U., Ankara: Avrupa Konseyi, Tanju, E. (2017). *AİHM Kararları Işığında İfade ve Basın Özgürlüğü*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.134, *News Verlags GmbH & Co.KG v. Austria*, B. No: 31457/96, 11/1/2000, § 52, *Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria*, B. No: 34315/96, 26/2/2002, § 33.

³¹ *Denisov/Ukrayna*, B. No: 76639/11,25.09.2018, § 97.

³² *Tammer/Estonya*, B. No: 41205/98, 06/02/2001, §§ 59-63.

³³ *Von Hannover/Almanya*, §§ 11-17.

³⁴ *Von Hannover/Almanya*, § 53.

³⁵ *Von Hannover/Almanya*, § 50.

³⁶ *Von Hannover/Almanya*, § 57.

arasında adil dengenin sağlanması gerektiğini ve bu denge sağlanırken devlete takdir hakkı verildiğini de eklemiştir³⁷.

Dava konusu fikir paylaşımı olmayıp başvurucaya ait özel fotoğrafların yayımlanmasıdır. Ayrıca bu fotoğraflar sürekli, başvurucayu rahatsız ederek ve özel yaşamını kısıtlayarak adeta bir taciz şekli olarak çekilmiştir. Mahkeme basın özgürlüğü ve özel hayat arasındaki adil dengenin sağlanması gereken davalarda kamu menfaatine yapılan katkıyı vurgulamıştır³⁸.

Mahkeme, başvurucaunun kamuoyunda tanınmış bir kişi olmasına rağmen, yegâne amacı başvurucaunun özel hayatına ait detaylarla birtakım okuyucuların merak duygularını tatmin etmek olan söz konusu fotoğraf ve makalelerin yayımlanmasının topluma herhangi bir menfaat sağlamayacağına karar vermiştir³⁹.

Mevcut davada kamu menfaati bulunduğu kabul edilse dahi derginin bu fotoğraf ve makaleyi yayınlaması sonucu elde ettiği ticari menfaat ön planda olduğu için, Mahkeme başvurucaunun özel yaşamının korunması hakkını üstün tutmuştur. Tüm bu nedenlerden ötürü Mahkeme, Alman Mahkemeleri'nin başvurduğu ölçütleri etkin koruma açısından yeterli bulmamış ve adil dengenin gözetilmemesi nedeniyle başvurucaunun özel yaşam hakkının ihlal edildiği kanaatine varmıştır⁴⁰.

Mahkeme 2017 yılında verdiği Rubio Dosamantes kararında⁴¹ da İspanyada tanınmış bir sanatçı olan başvurucaunun özel yaşamındaki faaliyet ve davranışlarının kamu yararı sağlamadığı gerekçesiyle Von Hannover kararıyla aynı yönde bir karar vererek başvurucaunun özel yaşama saygı hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Burada da görüleceği üzere AİHM, tanınmış kişilerin özel yaşamına dair bilgilerin kamuoyunun yararına yönelik tartışmaya katkı sağlamadığı yönündeki içtihadını yıllar içinde korumuştur.

³⁷ Von Hannover/Almanya, § 57.

³⁸ News Verlags GmbH & CoKG /Avusturya, B. No: 31457/96, 11/1/2000, § 52.

³⁹ Von Bassewitz, K. Parlak Börü, Ş. "Paparazziler İçin Zor Zamanlar: Kişinin Özel Yaşamına Saygı Gösterilmesi (Mahremiyet) Hakkına İlişkin Alman ve İngiliz Basını Ayaklandıran Dönüm Noktası Niteliğinde İki Karar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 64, Sayı: 4, Aralık 2015, s. 1252.

⁴⁰ Von Hannover/Almanya, § 77.

⁴¹ Rubio Dosamantes /İspanya, B. No: 20996/10, 21/2/2017.

White v. İsveç kararında ise başvuru Mozabik Cumhuriyeti'nde yaşamaktadır. İsveç'teki büyük gazetelerden olan Expressen ve Aftonbladet'de başvuru eski İsveç Başkanı Olof Palme'yi öldürdüğünü iddia eden haberler yayınlanmıştır⁴². Ayrıca gazeteler başvuru aleyhindeki iddiaları reddeden kişilerin de ifadelerine yer vermişlerdir⁴³. Başvuru, sonrasında yasal olarak sorumlu editörler aracılığıyla gazeteye dava açmış, Basın Özgürlüğü Yasasını ihlal ettiklerini öne sürmüş ve tazminat istemiştir⁴⁴. Mahkeme sonucu, jürinin kararıyla gazeteler suçsuz bulunmuştur⁴⁵.

Mevzubahis haberlerden birinde ön sayfada başvuru resmi ile birlikte "Palme'nin katili olarak gösterildi", iç sayfalardaki bir yazıda Güney Afrika istihbarat biriminden birinin kaynak olarak gösterildiği "Bir saniye bile düşünmeden öldürür" ifadelerine, ayrıca başvuru kara para akladığı, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı yaptığı gibi bilgilerine yer verilmiştir⁴⁶.

AİHM ilk olarak, haberde kullanılan ifadelerin ve başvuru resimlerin, özel hayat kapsamına girdiğini tespit etmiştir⁴⁷.

Sonrasında, başvuru devlet tarafından yapılan bir müdahaleden değil devletin yeterli derecede özel yaşam hakkını korumadığından şikâyet ettiğini belirten Mahkeme, devletin müdahale etmeme yükümlülüğünün bulunmasının yanı sıra bireyler arası ilişkilerde dahi devletin, özel hayata saygı hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerle dahil olan önlemleri alması gerektiğinin altını çizmiştir⁴⁸.

Mahkeme ayrıca, başbakanın öldürülmesi konusunun toplumun ilgisini çeken bir konu olduğunu, bu nedenle bu konunun incelenmesinde kamu yararı olduğunu belirtmiş ve kamu yararını içeren bir konuda yapılan haberin adil dengeyi başvuru aleyhine bozmadığına değinmiş ve açıklanan tüm bu nedenlerden ötürü, başvuru özel yaşam hakkı kapsamında koruma altına alınan şeref ve itibar hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir⁴⁹.

⁴² *White/İsveç*, B. No: 42435/02, 19.09.2006, § 5.

⁴³ *White/İsveç*, § 5.

⁴⁴ *White/İsveç*, § 6.

⁴⁵ *White/İsveç*, § 8.

⁴⁶ *White/İsveç*, § 8.

⁴⁷ *White/İsveç*, § 19.

⁴⁸ *White/İsveç*, § 20.

⁴⁹ *White/İsveç*, §§ 29-30.

Başvurucunun Viyana Yahudiler Topluluğu'nun resmi dergisinde editör olduğu Pfeifer/Avusturya başvurusunda ise başvuru, Profesör P. isimli bir kişinin Yahudilerin 1933'te Almanya'ya savaş ilan ettiğini iddia eden ve Nazi rejiminin işlediği suçları önemsizleştiren makalesine cevap yazmıştır⁵⁰. Sonrasında Profesör P. intihar etmiştir. Bu intihardan sonra, Bay M., Zur Zeit gazetesi okurlarına bir mektup yazmış başvurucağı "avcı toplum"un bir üyesi olarak nitelemiş ve yazdığı yazı nedeniyle P'nin ölümüne neden olmakla suçlanmıştır⁵¹. Yerel mahkemeler, başvurucağı açtığı davayı reddetmiş ve Bay M.'nin kullandığı ifadenin ifade özgürlüğü sınırlarında kaldığına hükmetmişlerdir⁵².

Mahkeme, kamuoyu yararını ilgilendiren bir tartışma bağlamında bile olsa, bir kişinin itibarının, kişisel kimliğinin ve psikolojik bütünlüğünün bir parçasını oluşturduğunu ve dolayısıyla özel hayat kapsamına girdiğini vurgulamıştır⁵³.

Karako/Macaristan kararında Mahkeme, aktif bir siyasetçi olan Bay Karakov'un aleyhine bir ifade içeren broşürdeki ifadenin, başvurucağı aday olduğu bir seçim kampanyası sırasında yapıldığını ve başvurucağı milletvekili iken yapmış olduğu faaliyetler hakkında bir eleştiri getirdiğini dolayısıyla kamu menfaatine yönelik bir tartışmaya katkı sağladığını, bu nedenle ifade özgürlüğü kapsamında korunması gerektiğini vurgulamıştır⁵⁴.

Petrenco kararında ise başvurucağı, üniversitede profesör ve Moldova Cumhuriyeti Tarihçiler Derneği başkanıdır. Başvurucağı mesleki olarak yetersiz olduğu, KGB ile işbirliği yaptığı ve bu sayede üniversitede kadro aldığı gibi ifadeler Moldova Hükümeti resmi gazetesinde yayımlanmıştır. AİHM, bu kararında uyuşmazlık konusu makalenin kamunun ilgisini çeken bir tartışma bağlamında yayınlandığını belirtmiştir⁵⁵.

Mater/Türkiye kararında ise başvurucağı "Mehmedin Kitabı, Güneydoğuda Savaşmış Askerler Anlatıyor" başlıklı bir kitap yayınlamıştır. Bu eser, 1984 ve 1998 yılları arasında olağanüstü hal ilân

⁵⁰ Pfeifer/Avusturya, B. No: 12556/03, 15/11/2007, §§ 7-8.

⁵¹ Pfeifer/Avusturya, § 11.

⁵² Pfeifer/Avusturya, § 14.

⁵³ Pfeifer/Avusturya, § 35.

⁵⁴ Karako/Macaristan, B. No: 39311/05, 28/4/2009, § 27.

⁵⁵ Petrenco/Moldova, B. No: 20928/05, 30/3/2010, § 50.

edilen Güneydoğu'da askerliğini yapmış kırk iki eski askerin anılarını anlatmaktadır. Kitabın ilk sayfalarında başvuru, kitaba verdikleri destek için John D. & Catherine T. Mac Arthur Vakfı'na teşekkür etmiştir. Kitabın yazarı ve yayıncısı hakkında Türk Silahlı Kuvvetlerini tahkir ve tezyif ettikleri iddiasıyla dava açılmış, ancak yazar beraat etmiştir⁵⁶.

Hürriyet Gazetesinde Emin Çölaşan tarafından 25, 26, 27, 28, 29 ve 31 Temmuz 2001 ve 2, 5 ve 7 Ağustos 2001 tarihlerinde başvuru hakkında bir yazı dizisi yayınlanmıştır. Mahkeme, ordunun Türkiye'nin güney doğusunda PKK'ya karşı verdiği mücadeleyle ilgili olan, yayınlandıktan sonra basın tarafından da haber konusu yapılan ve ateşli tartışmalara sebep olan bir kitabın içeriği hakkında yazıldıkları için dava konusu yazıların genel kamu yararını ilgilendiren güncel konulara ilişkin olduğunu belirtmiştir⁵⁷.

Hoon kararında eski bir bakan olan başvuru, potansiyel iş ortağı kılığına giren bir gazeteci tarafından başvuru yakalamak için yapılan gizli bir operasyona dâhil edilmiş ve bunun sonucu meclis yetkililerinin başvuru hakkında soruşturma açmışlardır⁵⁸. Sonrasında olayla ilgili ayrıntılar, bir gazetede ve televizyondaki bir belgeselde yayınlanmıştır.

Mahkeme, başvuru bakan olduğu zamanki eylemleri hakkındaki şikâyete yönelik olarak gerçekleştirilen meclis soruşturmasının sonucundan haberdar olma konusunda, toplumun meşru bir kamu yararı bulunduğunu ifade etmiştir⁵⁹. Eğer, gerçekleşen işlemler kamuya açık olmasaydı, meclis soruşturmasının zarar görebileceğini belirtmiştir⁶⁰. Başvurunun haberi yayımlayan gazete ve televizyona karşı dava açma imkânı bulunduğunu hatırlatan Mahkeme, başvuru şeref ve itibarının zedelendiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir⁶¹.

Başvuru eski Sovyet lideri Stalin'in torunu olduğu Dzhugashvili kararında, gazetede kamu nezdinde önem arz eden tarihi bir konu olan Polonyalı savaş esirlerinin infazını konu alan Katyn trajedisi ile ilgili bir makale yayınlanmıştır. Mahkeme, bu olayda Stalin'in

⁵⁶ *Mater/Türkiye*, B. No: 54997/08, 16.07.2013, §§ 8-9.

⁵⁷ *Mater/Türkiye*, § 58.

⁵⁸ *Hoon/Birleşik Krallık*, B. No: 14832/11, 13.11.2014, §§ 1-9.

⁵⁹ *Hoon/Birleşik Krallık*, § 36.

⁶⁰ *Hoon/Birleşik Krallık*, § 37.

⁶¹ *Hoon/Birleşik Krallık*, §§ 39-40.

de dahil olduğu tarihi kişiliklerin üstlendiği iddia edilen rollerin ve bu kişilerin sorumluluklarının tartışılmasının toplumu ilgilendiren bir konu olduğuna ve bu kişilerin kamu denetimi ve eleştirisine açık olduğuna hükmetmiştir⁶².

Kaboğlu ve Oran kararında ise, başvurular 2002 yılında insan haklarıyla ilgili konularda hükümete görüşler, tavsiyeler, teklifler ve raporlar sağlamakla görevli olan İnsan Hakları Danışma Kurulu üyesi olarak görevlendirilmişlerdir⁶³. 2004 yılında konsey bünyesinde, Türkiye’de azınlık haklarının korunmasına ilişkin mevcut yasa ve uygulamalardan, özellikle de bu tür konulardaki mevcut zihniyette temel bir değişiklik öneren ve homojen ve tek kültürlü bir toplumdan çok kimlikli, çok kültürlü, demokratik, liberal ve çoğulcu bir topluma doğru geçişi öneren fikirler ve öneriler nedeniyle ayrılan bir rapor yayınlanmıştır⁶⁴.

Mahkeme, içeriği hararetli kamuoyu tartışmalarına yol açan, medyada geniş kapsamlı olarak yer alan raporun Türkiye’de azınlık hakları ve kültürel haklar alanında karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri getiren, homojen ve tek kültürlü bir ulus fikrinden çağdaş Avrupa demokrasisi tarafından benimsenen çok kimlikli, çok kültürlü, demokratik, liberal ve çoğulcu bir toplum anlayışına geçişi savunan bir rapor olduğunun altını çizerek raporla ilgili yazıların kamusal yarar yönelik bir tartışma katkı sağladığını belirtmiştir⁶⁵.

2. Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında Açıklamanın Kamuoyu Yararına İlişkin Bir Tartışmaya Sağladığı Katkı

İfade özgürlüğü ve özel yaşama saygı hakkı arasında denge kurmak için AYM’nin kullandığı ölçütler AİHM ile benzer olup AYM tarafından ilk olarak yayımlanan haberin, kamu yararına yönelik bir tartışmaya yapacağı katkı incelenmektedir. Ancak, kamusal bir tartışma bağlamında ve yayımlanan yazılar nedeniyle eleştirilmiş olsa bile bir kişinin itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasanın 17. maddesi kapsamında koruma altındadır⁶⁶.

AYM, ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp

⁶² *Dzhugashvili/Rusya*, B. No: 41123/10, 9/12/2014, § 35.

⁶³ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, B. No: 1759/08, 50766/10 & 50782/10, 30/10/2018, § 6.

⁶⁴ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 9.

⁶⁵ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 75.

⁶⁶ *İlhan Cihaner(2)*, § 44.

sağlamadığının yazının içeriğine ve somut olayın koşulları incelendiğinde anlaşılacağını ve ifadenin işlenen suçlarla ya da siyasi konularla ilgili olduğu durumda genel yarara ilişkin olduğunun kabul edilebileceğini belirtmiştir⁶⁷.

İlhan Cihaner kararında, başvuru olay tarihinde Erzincan Savcısıdır. Başvuru hakkında ulusal düzeyde yayın yapan Yeni Şafak Gazetesi'nde "Savcı Boğazına Kadar Batmış" başlıklı bir haber yayınlanmış, haberde başvuru Ergenekon'a üye olmakla suçlandığı, savcının cemaatlere komplo kurmak için MİT ile görüştüğü gibi ifadelerle yer verilmiştir⁶⁸. AYM, gazete haberinin Ergenekon soruşturma süreci ile birlikte değerlendirildiğinde, kamusal nitelikli bir tartışmaya katkı sunduğu sonucuna ulaşmıştır⁶⁹.

Çöp evle ilgili haber yapılmasıyla ilgili D.Ö kararında⁷⁰ ise, AYM, konu insan sağlığını yakından ilgilendirdiği için haberin toplumun genel yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığı belirtilmiştir⁷¹.

Süleyman Ezendemir başvurusunda⁷² ise, Hürriyet Gazetesi'nin 20/4/2012 tarihli nüshasında, gazeteci Yılmaz Özdil'in "Doktor" başlıklı köşe yazısında başvuru hakkında "Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği üyesi Sinan Suner, Sovyetler'in Afganistan'ı işgalini protesto etmek için Ankara'nın Yukarı Ayrancı semtinde afişleme yapıyordu. Sağlık Bakanı Cengiz Gökçek'in koruması Süleyman Ezendemir oradan geçiyordu, çaktı tabancasını, ateş etti, ODTÜ öğrencisi Sinan'ı öldürdü." ifadelerine yer verilmiştir⁷³.

Yazıda, bir doktorun hasta yakınları tarafından öldürüldüğü şiddet olaylarından hareketle, geçmişte yaşanan şiddet olaylarından örnekler verilmiş ve devletin adaleti sağlayamadığı eleştirisi yapılmıştır⁷⁴. Ayrıca AYM, yazının asıl hedefinin başvuru değil, devletin adalete yönelik politikalarını eleştirmek olduğunun altını çizmiştir⁷⁵.

⁶⁷ İlhan Cihaner(2), § 67.

⁶⁸ İlhan Cihaner(2), §§ 8-9.

⁶⁹ İlhan Cihaner(2), § 81.

⁷⁰ D.Ö(2), B. No: 2014/1291, Karar Tarihi: 13/10/2016.

⁷¹ D.Ö(2), § 73.

⁷² Süleyman Ezendemir, B. No: 2014/20285, 20/12/2017.

⁷³ Süleyman Ezendemir, § 34.

⁷⁴ Süleyman Ezendemir, § 31.

⁷⁵ Süleyman Ezendemir, § 32.

Bu nedenle haberdeki, devletin adaleti sağlamaması ve bu nedenle ülkede şiddet olaylarının artması eleştirisi kamusal yarara ilişkin bir tartışmaya yöneliktir⁷⁶.

Öğretim üyesi olan Ali Galip Baltaoğlu kararında, başvuru ile arasında husumet bulunan eski rektör tarafından bir yerel gazetede, başvuru üniversiteye açtığı davalar ve başvuru üniversitenin akademik hayatta ilerleyemediği vb. iddialar barındıran bir köşe yazısı yazılmıştır⁷⁷. Mahkeme, yazarın köşe yazısında Türkiye’deki akademisyenlerin yetersiz akademik üretim yapmalarını, başvurudan hareketle verilen örneklerle açıkladığını ve bu konunun toplumun bilgilendirilmesine ve genel yarar nitelikli tartışmalara katkı sağladığından hareketle Yargıtay’ın yazının eleştiri sınırları dahilinde kaldığı yönündeki bozma kararını isabetli bularak başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir⁷⁸.

Başvurucunun avukat olduğu ve hakkında yerel bir haber sitesinde mesleki faaliyetleri kapsamında resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık nedeniyle tutuklanmasını anlatan “Antalya’da müvekkilini dolandıran avukat tutuklandı” başlıklı bir haber yapılan ve başvuru üniversitenin isminin haberde İ.D. kararında⁷⁹ ise AYM, yerel bir haber sitesi sahibi olan davalıların bir avukatın mesleğiyle bağlantılı olarak işlediği suç nedeniyle hakkında yürütülen adli sürecin haberini yapmalarının doğal olduğunu, hatta kamunun da bu süreçle ilgili bilgi edinme hakkının bulunduğunu belirtmiştir⁸⁰.

İbrahim Özden Kaboğlu kararında başvuru üniversitenin başkanlığı yaptığı Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu’nun azınlıklarla ilgili yayınlamış olduğu rapor “Türkiyelilik” üst kimliği çerçevesinde vatandaşlık tarifini Anayasa’dan farklı yapması, resmî dil konusundaki önerileri nedeniyle kamuoyunda fazlaca tartışılmıştır⁸¹. AYM de AİHM’e benzer şekilde, rapora karşı yazılan, başvuru üniversitenin şeref ve itibarını zedelediğini iddia ettiği makalenin de bu tartışmada görüş bildirme amacı taşıması nedeniyle kamusal bir tartışmaya katkı sağladığını ifade etmiştir⁸².

⁷⁶ Süleyman Ezendemir, § 31.

⁷⁷ Ali Galip Baltaoğlu(3), B. No: 2015/813, 31/10/2018, § 9.

⁷⁸ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 30.

⁷⁹ İ.D, B. No: 2015/15955, 31/10/2018, §§ 6-8.

⁸⁰ İ.D, § 36.

⁸¹ İbrahim Özden Kaboğlu, B. No: 2015/18503, 30/5/2019, §§ 17-21.

⁸² İbrahim Özden Kaboğlu, § 51.

Kemal Kılıçdaroğlu ve CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) başvurusunda ise, başvuruçular Akit Gazetesinde yayınlanan “Demedim mi Ben Size, Kılıçdaroğlu Bir Proje’dir” başlıklı yazı ile “CHP Cami Düşmanı” başlıklı haberlerin yanlış olduğunu, kamuoyunu aldatıcı nitelik taşıdığını, şeref ve itibarın korunması haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir⁸³.

CHP ile ilgili yapılan haberde yazar, “CHP’li Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı M. A., Yenidoğan Mahallesi’ndeki Otogar Camii yapılması için ayrılan araziye, plan değişikliği yaparak ‘ticari alan’a dönüştürdü. CHP’li Çankaya Belediye Başkanı M. E. ise Yıldız Evler Mahallesi’nde bulunan ve yeniden inşasına başlanan 29 yıllık Köşk Camii’nin inşaatını mühürledi.” gibi örnekler vererek CHP’li belediye başkanlarının yaptığı işlemler yoluyla CHP’nin din düşmanı olduğu iddiasını kamuoyuna aktarmaya çalışmıştır⁸⁴.

Kılıçdaroğlu ile ilgili yazılan yazıda ise, “Kaset artığı Kılıçdaroğlu” ifadesi kullanılarak, başvuruçunun genel başkan olmasından önceki olaylar ve konuyla ilgili Amerika-İsveç menşeli bir araştırma şirketinin raporundan bahsedilmiştir⁸⁵. AYM, CHP ile ilgili yapılan haberin çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede güncel nitelik taşıdığını ve habere yönelik toplumsal ilginin var olduğunu belirtmiştir⁸⁶. Kılıçdaroğlu ile ilgili yapılan haberle ilgili olarak ise AYM, yazı içeriğinin ana muhalefet partisi liderinin siyasi kariyerini hedef alması, CHP’nin Kılıçdaroğlu başkan olduktan sonraki oy oranını incelemesi gibi nedenlerden ötürü yazının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığını tespit etmiştir⁸⁷.

Başvuruçunun bir bakanlıkta görevli olduğu N. Ö. kararında ise, başvuruçunun hakkında ulusal ölçekteki bir gazetede “Aldatmadan Sorumlu Müdür” başlıklı bir haber yayınlanmıştır⁸⁸. Haberde başvuruçunun eşinin boşanma davasına sunmuş olduğu fotoğraflardan, videolardan ve mesajlardan bahsedilmiştir⁸⁹. AYM, haberin yapıldığı tarihte Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığında görev yapan bir kamu görevlisi olan başvuruçunun hakkında yapılan habere toplumun ilgi göstereceğini belirtmiştir⁹⁰.

⁸³ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, §§ 10-15.

⁸⁴ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 12.

⁸⁵ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, §§ 43-44.

⁸⁶ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 39.

⁸⁷ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 43.

⁸⁸ N. Ö., B. No: 2016/1152, 4/7/2019, §§ 7-9.

⁸⁹ N. Ö., § 9.

⁹⁰ N. Ö., § 29.

Mehmet Özhaseki kararında başvuru, ana muhalefet partisi lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun bir mitinginde kullanmış olduğu "Kayseri Büyükşehir Belediyesinde rüşvet defterini gönderdik beyefendiye. Bir taraftan Cumhurbaşkanı, bir taraftan Başbakan kefil oldu. Başbakanın yandaşysan çal çalabildiğin kadar. Yoldaşysan soy soyabildiğin kadar. Özgürsün, ne müfettiş gelir ne denetçi. Bunlar zaten büyük götürüyorlar, büyük götürmeye alışmışlar. Neden yolsuzluğu meşrulaştırıyorsun oralarda ..." şeklindeki ifadelerin kendisini hedef aldığını ve şeref ve itibarını zedelediğini iddia etmiştir⁹¹.

AYM, bu kararında olaya konu olan sözlerin, bir büyükşehir belediyesinde gerçekleştiği iddia edilen yolsuzluk iddialarına ilişkin olduğunu ve bu nedenle genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığını belirtmiştir⁹².

B. İLGİLİ KİŞİNİN TANINIRLIĞI, TOPLUMDAKİ ROLÜ VE İŞLEVİ

AİHM, şeref ve itibar hakkının ifade özgürlüğü ile çatıştığı durumlarda sıradan bireyler ile siyasileri ayırmakta ve siyasiler söz konusu olduğunda eleştiri sınırlarını geniş tutmaktadır⁹³. Kamu tarafından tanınmayan bir kişi kişisel itibarına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahipken, kamu tarafından tanınan bireyler için koruma alını sıradan kişilerde olduğu kadar geniş değildir⁹⁴. Resmi bir görevi yerine getiren siyasi kişilikler hakkında yapılan haber ile böyle bir görev yerine getirmeyen, sıradan bir kişinin özel hayatıyla ilgili detaylar üzerine yapılan bir haber özel yaşama saygı hakkının kapsamı bakımından aynı değildir⁹⁵.

Ancak, haber kamuoyu tarafından tanınan kişilerin özel yaşamlarının detaylarını gözler önüne seriyorsa ve sadece halkın merakını gideriyorsa bu konuda bir kamu menfaatinde bahsedilmez⁹⁶, dolayısıyla ifade özgürlüğü dar yorumlanmalıdır⁹⁷.

Eğer şeref ve itibarı zarar gören kişi bir kamu görevlisi ise farklı yorumlanması gerekmektedir. Kamu görevlileri siyasetçiler gibi özel

⁹¹ Mehmet Özhaseki, B. No: 2015/4972, 8/5/2019, § 6.

⁹² Mehmet Özhaseki, § 25.

⁹³ Uran, P. (2015). "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Basın Özgürlüğüne Yaklaşımı", *TBB Dergisi*, C. 28, S. 120, s. 99.

⁹⁴ *Minelli v. Switzerland*, B. No: 14991/02, 14/6/2005.

⁹⁵ *Von Hannover/Almanya*, § 63.

⁹⁶ Tezcan, D., Erdem, M. R., Sancakdar, O. ve Önok, R. M. (2018). *İnsan Hakları El Kitabı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 390.

⁹⁷ *Von Hannover/Almanya*, §§ 65-66.

yaşamlarını denetime açmadıkları gibi, emniyet amiri, vali, kaymakam vb. kamu görevlileri ve AİHM'e göre özellikle yargı mensupları⁹⁸ bu anlamda siyasi kişiliklerden ve sıradan vatandaşlardan farklı bir yerde konumlandırılmış olup görevleri gereği kamu güvenine sahip olmaları gerekmektedir, bu nedenle asılsız suçlamalara karşı korunmaları gerekir⁹⁹.

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İlgili Kişinin Tanınırlığı, Toplumdaki Rolü ve İşlevi

Başvurucunun Monako Prensesi olduğu Von Hannover kararında AİHM, başvurucunun herhangi bir resmi görevi olmamasına rağmen kraliyet ailesine mensup olması nedeniyle Alman Mahkemeleri tarafından “topluma mal olmuş kişiler” kategorisine konmasını eleştirmiş ve başvurucunun resmi görevi olmaması nedeniyle özel yaşam hakkının dar yorumlanmaması gereken özel kişilerden olduğunu belirtmiştir¹⁰⁰. Ancak belirtmek gerekir ki başvuru, Prens Rainer'in ailesi'nin bir mensubu olarak “Prenses Grace Vakfı”, “Monako Prensi Pierre Vakfı” gibi bazı yardım ve kültür amaçlı vakıfların başkanlığını yürütmekte ve ayrıca Kızılhaç Balosu, Uluslararası Sirk Festivali'nin açılışı gibi olaylarda da Kraliyet ailesini temsil ettiğinden başvurucunun resmi görevi olmadığı yönündeki bu tespiti isabetli değildir.

Ayrıca Mahkeme “Benzer şekilde, halkın bilgilendirilme hakkı olmakla birlikte, demokratik toplumlarda temel olan bu bilgilendirilme hakkı (özellikle siyasiler söz konusu olduğunda) bazı özel durumlarda kamuoyunda tanınan kişilerin özel hayatlarına ilişkin olayları da kapsayabilmektedir. Buna karşın görülmekte olan bu davada dava konusu bu değildir.” şeklinde değerlendirme yapıp, başvurucuyu kamuoyunda tanınan kişi olarak değerlendirmeyerek, başvurucunun özel hayatını kapsamadığını ifade etmiştir¹⁰¹. Ancak mahkeme kamuoyunda tanınan kişilerin de özel yaşama saygı haklarının korunması hususunda “meşru beklenti”ye sahip olabileceklerinin altını çizmiştir¹⁰².

⁹⁸ Kozłowski, D. “For The Protection of the Reputation or Rights of Others”: The European Court of Human Rights' Interpretation of The Defamation Exception in Article 10(2)”, *II Comm. L. & Pol'y* 133, s.148.

⁹⁹ *Lesnik/Slovakya*, B. No: 35640/97,11/06/2003, § 53.

¹⁰⁰ *Von Hannover/Almanya*, § 72.

¹⁰¹ *Von Hannover/Almanya*, § 64.

¹⁰² *Von Hannover/Almanya*, § 69.

White kararında ise başvuran Güney Afrika'da ve hayvanların korunması ve doğanın korunması için kurulan örgütlerin temsilcileri arasında tanınan bir kişi olduğundan ve dolayısıyla özel yaşamının korunması konusunda sıradan bir kişi gibi değerlendirilemeyeceği belirtilmiş, bu unsur da başvuranın özel yaşama saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesinde etkili olmuştur¹⁰³.

Başvurucunun "Mehmedin Kitabı" adlı kitabın yazarı olduğu Mater kararında ise Mahkeme başvuranın kamuoyu tarafından tanınan bir kimse olduğunu ve tanınmışlığının "Mehmedin Kitabı" adlı kitabın yayınlanması ile daha da arttığını belirtmiştir¹⁰⁴. Başvuranın özel yaşam hakkının ihlal edilmediğine hükmedilmesinde kamuoyu tarafından tanınmış bir kişi olarak kabul edilmesinin de etkisi olmuştur¹⁰⁵.

Kaboğlu ve Oran kararında AİHM, başvuranların insan hakları konusunda uzmanlaşmış üniversite profesörleri olduğunu ve söz konusu vakitte hükümete insan hakları konularında tavsiyelerde bulunmaktan sorumlu bir kamu kurumu olan İnsan Hakları Danışma Konseyi'ne üye olarak atandıklarını gözlemlemiştir¹⁰⁶. Mahkeme, başvuranlara yönelik eleştirilerin, başvuranların Konsey'deki görevleri bağlamında yaptıkları çalışmaya dayanması nedeniyle başvuranları fazla tolerans göstermesi gereken siyasi figürler olarak görmemiştir¹⁰⁷.

Petrenco kararında Mahkeme, Moldova Cumhuriyeti Tarihçiler Derneği Başkanı olan başvurucunun kamusal figür olduğunu, bu nedenle sıradan bir vatandaşa oranla eleştirilere karşı daha toleranslı olması gerektiğinin altını çizmiştir¹⁰⁸. Bu nedenle başvurucunun KGB ile ilişkisi olduğu, bu nedenle üniversitede kadro alabildiği gibi ifadeler genel üslup nedeniyle başvuranın şeref ve itibarını zedelemiş sayılmaz¹⁰⁹. Fakat, Mahkemeye göre, bu iddiaların yazarın kurgusu olmasına rağmen kanıtlanmış bir olay gibi ifade edilmesi başvurucunun şeref ve itibar hakkını ihlal etmiştir¹¹⁰.

¹⁰³ *White/İsveç*, § 28.

¹⁰⁴ *Mater/Türkiye*, § 58.

¹⁰⁵ *Mater/Türkiye*, § 58.

¹⁰⁶ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 6.

¹⁰⁷ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 74.

¹⁰⁸ *Petrenco/Moldova*, § 60.

¹⁰⁹ *Petrenco/Moldova*, § 66.

¹¹⁰ *Petrenco/Moldova*, §§ 67-68.

Başvurucunun eski Sovyet lideri Stalin'in torunu olduğu Dzhugashvili kararında Mahkeme, başvuranın büyükbabası gibi tarihte önemli rol oynamış kişilerin kamuoyu denetimi ve eleştiri ile karşı karşıya kalabileceklerini belirtmiştir¹¹¹. Stalin'in tarihi rolü, kişiliği ve yaptığı işler bakımından kamu denetimine ve eleştiriye daha fazla açık olması gerektiğine kanaat getiren Mahkeme makalelerde yer verilen ifadelerin kabul edilebilir eleştiri sınırları içinde kaldığına ve başvurucunun şeref ve itibarının zedelendiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir¹¹².

2. Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında İlgili Kişinin Tanınırlığı, Toplumdaki Rolü ve İşlevi

Başvurucunun olay tarihinde Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı olduğu İlhan Cihaner kararında, başvurucunun Ergenekon Soruşturması kapsamında tutuklanması gibi olaylar ve sonrasında çıkan gazete haberi göz önünde bulundurulduğunda az bilinen bir kişi olmadığı tespit edilmiştir¹¹³. Ancak, başvurucunun savcı olması nedeniyle tıpkı diğer kamu görevlileri gibi kamunun güvenine sahip olması gerekmektedir¹¹⁴.

AYM'ye göre, demokratik toplumlarda halkın yargı mensuplarını eleştirme hakkı olsa da, bu eleştirilerin kişilerin şeref ve itibarını zedeler nitelikte olmaması ve devletin kamu görevlilerini asılsız suçlamalardan koruması gerekmektedir¹¹⁵.

AYM'nin daha sonraki bir tarihte verdiği Kasım İlimoğlu kararında da başvuru Cumhuriyet Savcısıdır¹¹⁶. AYM, başvurucunun terör suçlarından soruşturma geçiren B.D isimli siyasetçiyle ilişkisi olduğu ve bu kişiyi kurtarmak için soruşturmada görevlendirildiği yönündeki iddia konusunda da adalet sisteminde görev alan Cumhuriyet Savcılarını asılsız suçlamalardan korumanın devletin görevlerinden olduğunu, devletin bu konudaki pozitif yükümlülüklerine uymadığını belirterek önceki içtihadını korumuştur¹¹⁷.

¹¹¹ *Dzhugashvili/Rusya*, §§ 30-32.

¹¹² *Dzhugashvili/Rusya*, §§ 35-36.

¹¹³ *İlhan Cihaner*, § 82.

¹¹⁴ *İlhan Cihaner*, § 83.

¹¹⁵ *İlhan Cihaner*, §§ 83-84.

¹¹⁶ *Kasım İlimoğlu(2)*, B. No: 2015/14545, 29/11/2018.

¹¹⁷ *Kasım İlimoğlu(2)*, § 45.

Ancak, başvurusunun eski sağlık bakanının koruması olduğu ve bir köşe yazısında bir genci öldürmekle suçlandığı Süleyman Ezendemir başvurusunda AYM, başvurusunun olay tarihinde kamu görevlisi olduğunu, bu nedenle köşe yazısının ifade özgürlüğü yönünden yararlanacağı korumanın geniş olması gerektiğini belirtmiştir¹¹⁸. Bu kararla AYM ifade özgürlüğünün kamu görevlileri söz konusu olduğunda daha dar yorumlanması gerektiği yönündeki görüşüne¹¹⁹ aykırı bir yaklaşım sergilemiştir.

Osman Oktay Ekşi kararında ise başvuru, 2010 yılına kadar Hürriyet Gazetesinin başyazarı olarak görev yapmış, 2011 seçimlerinde CHP İstanbul milletvekilliğine seçilmiştir¹²⁰. Başvuru, bu gazetede 28/10/2010 tarihinde "Az demişiz" başlıklı bir yazı yayınlamış, bu yazıda Çevre Bakanı Veysel Eroğlu özelinde hükümeti eleştirmiştir¹²¹. Yazının taşra için yapılan baskısının sonunda "Şimdi analarını bile satan o zihniyetin marifetlerini görüyoruz." demiştir¹²².

Davalı Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu'nun bir mitingde kendisi hakkında sarf ettiği sözlerden sonra "CHP'nin bir gazetesinin edepsiz başyazarını neden transfer ettiği şimdi çok iyi anlaşılıyor... Meğer daha iyi küfretmek, daha iyi hakaret etmek, daha galiz sözler kullanmak için transfer etmişler..." şeklinde bir ifade kullanmıştır¹²³. AYM, başvuru Oktay Ekşi'nin kamuoyu tarafından tanınan bir siyasetçi ve gazeteci olduğunun altını çizerek, başvurucuya karşı yapılacak eleştirinin sınırlarının daha geniş olduğunu vurgulamıştır¹²⁴. Bu nedenle, başvurusunun kendisine yöneltilen eleştirilere sade vatandaşlara oranla daha hoşgörülü yaklaşması gerekmektedir¹²⁵.

Başvurusunun akademisyen olduğu Ali Galip Baltaoğlu kararında başvuru ile arasında husumet olan eski rektör yazdığı gazete yazısında, başvurusunun dil puanının yeterli olmadığı, akademik eser vermediği

¹¹⁸ Süleyman Ezendemir, § 33.

¹¹⁹ Bkz: Kasım İlimoğlu(2), § 45, İlhan Cihaner, §§ 83-84.

¹²⁰ Osman Oktay Ekşi, B. No: 2014/3092, 27/12/2017, § 9.

¹²¹ Osman Oktay Ekşi, § 10.

¹²² Osman Oktay Ekşi, § 11.

¹²³ Osman Oktay Ekşi, § 16.

¹²⁴ Osman Oktay Ekşi, § 37.

¹²⁵ Osman Oktay Ekşi, § 37.

vb. iddialara yer vermiştir¹²⁶. AYM, bu kararda başvuran kişinin akademisyen olması nedeniyle akademik camiadan gelen eleştirilere daha açık olması gerektiğinin altını çizmiştir¹²⁷.

Başvurucunun emekli bir albay olduğu İlyas Çınar kararında, başvuru hakkında ulusal bir televizyonda başvurunun Ergenekon üyesi olduğuna dair yapılan bir haber yapılmış ve haber eşliğinde başvurunun emniyetten çıkış görüntüleri yayınlanmıştır¹²⁸.

Başvurucunun emekli bir albay olduğunun ve siyasetçi ya da aktif bir kamu görevlisi olmadığına altını çizen AYM, eleştiriye katlanma yükümlülüğünün toplum tarafından tanınan bir kişi kadar olmadığını belirtmiştir¹²⁹. Ancak, haberin konusu gereği basın özgürlüğünün geniş yorumlanması gerektiğini belirtmiştir¹³⁰.

İbrahim Özden Kaboğlu kararında ise başvuru, yazar Y.D tarafından kaleme alınan çeşitli makalelerde kendisi hakkında kullanılan “AB mandacısı”, “Ermenilerden özür dileycek kadar pusulayı şaşırması AB hibecisi”, “Vatanın savunması hainlerin anlayacağı dilden yapılacaktır” gibi ifadelerin kendisinin kişilik haklarını zedelediği iddiasıyla tazminat davası açmıştır¹³¹. İlk derece mahkemesi başvurunun iddiasını kabul etmiş ancak Yargıtay bu ifadelerin basın özgürlüğü kapsamında kabul edilmesi gerektiğini belirterek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur¹³². Mahkeme, bozma kararına uyarak yaptığı yargılamada kullanılan ifadelerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekmesiyle tazminat davasının reddine karar vermiştir¹³³.

AYM, başvurunun bir hukuk profesörü olarak tanınırlığı yüksek bir kişi olduğunun ve 2004-2005 yılları arasında Başbakanlık Danışma Kurulu Başkanı olmasının bu tanınırlığı arttırdığının altını çizmiştir¹³⁴. Ancak, başvurunun kamusal yetki kullanan bir kişi olmadığına ve kullandığı ifadeleri siyasetçi olarak dile getirmediğini vurgulamıştır¹³⁵.

¹²⁶ *Ali Galip Baltaoğlu(3)*, § 28.

¹²⁷ *Ali Galip Baltaoğlu(3)*, § 29.

¹²⁸ *İlyas Çınar*, §§ 6-7.

¹²⁹ *İlyas Çınar*, § 29.

¹³⁰ *İlyas Çınar*, § 31.

¹³¹ *İbrahim Özden Kaboğlu*, § 10.

¹³² *İbrahim Özden Kaboğlu*, § 11.

¹³³ *İbrahim Özden Kaboğlu*, § 12.

¹³⁴ *İbrahim Özden Kaboğlu*, § 47.

¹³⁵ *İbrahim Özden Kaboğlu*, § 47.

Kemal Kılıçdaroğlu ve CHP kararında AYM, başvuruçuların ana muhalefet partisi ve bu partinin başkanı olmaları nedeniyle kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı cevap verme konusunda oldukça geniş imkâna sahip olduklarını ve konumları gereği kendilerine karşı ağır eleştirilerde bulunulabileceğini öngörmeleri ve demokratik çoğulculuk açısından bunlara daha fazla tahammül etmeleri gerektiğini belirtmiştir¹³⁶.

Anayasa Mahkemesi de AİHM içtihadına paralel olarak siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamu görevlilerinin daha fazla eleştiriye katlanmaları gerektiğini kararlarında¹³⁷ vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini aktaran seçilmiş kişiler için ifade özgürlüğünün önemi oldukça büyüktür¹³⁸. Bu nedenle, AYM'ye göre, eleştiriye katlanma yükümlülüğü fazla olan siyasetçilerin, ifade özgürlüğünü kullanmada da sınırları aynı ölçüde geniş olmalıdır¹³⁹.

Başvuruçunun olay tarihinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi başkanı olarak görev yaptığı Mehmet Özhaseki kararında ise, ifadeleri dile getiren kişi ana muhalefet partisi genel başkanı konumundaki bir siyasetçi olduğu için, ifade özgürlüğünün alanı oldukça geniş tutulmalıdır¹⁴⁰. Bir belediyede yaşanan yolsuzluğa ilişkin tüm bu ifadeler, AYM'ye göre, demokratik siyasetin bir sonucudur¹⁴¹. Tüm bu açıklanan nedenlerden ötürü AYM, başvuru konusu olayda şeref ve itibar hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir¹⁴².

C. BİLGİLERİN ELDE EDİLME KOŞULLARI VE GERÇEKLİĞİ

Bilgilerin gerçekliğini tespit edebilmek için öncelikle kullanılan ifadenin değer yargısı olarak mı yoksa maddi olguların açıklanması mı olduğu tespit edilmelidir. Maddi olguların ispatı mümkünken değer yargılarının gerçekliğini ispatlamak mümkün değildir¹⁴³. Bununla

¹³⁶ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 37.

¹³⁷ Siyasetçilerle ilgili bkz. *Ergün Poyraz* (2), B. No: 2013/8503, 27/10/2015, kamusal yetki kullanan görevlilerle ilgili bkz. *Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014.

¹³⁸ *Mehmet Özhaseki*, § 23.

¹³⁹ *Mehmet Özhaseki*, § 23.

¹⁴⁰ *Mehmet Özhaseki*, § 27.

¹⁴¹ *Mehmet Özhaseki*, § 27.

¹⁴² *Mehmet Özhaseki*, § 30.

¹⁴³ *İlhan Cihaner*, § 64.

birlikte, AİHM'e göre, değer yargıları da yeterli olgusal bir temel üzerine kurulmalıdır¹⁴⁴.

En basit şekilde ifade etmek gerekirse, bir gerçeğin ifadesi veya bir değer yargısı için herhangi bir olgusal dayanağın tamamen bulunmaması durumunda Mahkeme, davacıların itibarı hakkında yana olmuştur¹⁴⁵.

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Bilgilerin Elde Edilme Koşulları ve Gerçekliği

Tarafların mevcut davalardaki argümanlarının çoğu, konuyla ilgili metnin bir olgunun açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesiyle ilgilidir¹⁴⁶. Bu bağlamda, AİHM, gerçeklerin varlığının ispat edilebilmesine karşın, değer yargılarının doğruluğunun ispat edilemez olduğunu tekrar etmektedir¹⁴⁷. Bir ifadenin bir değer yargısı niteliğinde olduğu durumlarda, ifadenin herhangi bir temeli olmaksızın aşırıya kaçıp kaçmadığına bakılmaktadır¹⁴⁸.

Mahkeme'ye göre, ifade özgürlüğünün kapsamına sadece rahatsız etmeyen bilgilerin değil aynı zamanda şok edici, rahatsız edici ve kısıtıcı ifadeler de girmektedir¹⁴⁹. Ancak, AİHM, gazetecilerin de haber yaparken görev ve sorumlulukları olduğunu, bu bağlamda güvenilir ve kesin bilgiye ulaşmaları gerektiğini hatırlatmaktadır¹⁵⁰.

Başvurucunun eski İsveç Başkanını öldürdüğünün iddia edildiği gazete haberleriyle ilgili kararda Mahkeme, söz konusu haberlerin çoğunun başkalarının özellikle eski kıdemli Güney Afrika polisi Dirk Coetzee'nin iddialarından oluştuğunu tespit etmiştir¹⁵¹. İsveç Temyiz Mahkemesinin de belirttiği gibi, makaleleri yazan gazeteciler, bu iddiaları doğrulamak için gazeteci meslektaşları, kamu görevlileri ve çeşitli ülkelerdeki çeşitli kuruluşların temsilcileri ile iletişim kurmuşlar ve Anthony White'ın kim olduğunu güvenilir kaynaklardan kontrol edebilmek için yüksek bir tutkuyla çalışmışlardır¹⁵².

¹⁴⁴ Smet, S. (2010). s. 215.

¹⁴⁵ a.g.e. s. 215.

¹⁴⁶ Pfeifer/Avusturya, § 46.

¹⁴⁷ Pfeifer/Avusturya, § 46.

¹⁴⁸ Pfeifer/Avusturya, § 46.

¹⁴⁹ Gül, C. (2019). "AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri", *ERÜHFD*, C.14, S., s. 123, *White/İsveç*, § 21.

¹⁵⁰ *White/İsveç*, § 21.

¹⁵¹ *White/İsveç*, § 23.

¹⁵² *White/İsveç*, § 23.

Ayrıca, iki gazete de başvuru hakkındaki iddiaları reddeden kişilerin de ifadelerine yer vermiş, Expressen gazetesi başvuru ile bir röportaj yapmış, Aftonbladet başvurucuya, yazılan ifadeler hakkında yorum yapma fırsatı tanımıştır¹⁵³. Üstelik, gazeteciler tarafından verilen kanıtlara ek olarak, Temyiz Mahkemesi de Bay Coetzee'yi şahsen duymuş ve güvenilir bir kişi olduğunu tespit etmiştir¹⁵⁴. Bu şartlar altında, mahkemenin kapsamlı bir inceleme yaptığı ve söz konusu ifadelerin ve resimlerin yayınlanması için gazetelerin makul bir temeli olduğu sonucuna varılabilir¹⁵⁵.

Başvurucunun yazdığı bir eleştiri yazısı ile eleştirdiği kişiyi intihara sürüklediğinin iddia edildiği Pfeifer Kararı'nda her ne kadar yerel mahkemeler ifadelerin bir değer yargısı olduğunu söyleseler de Mahkeme, yazarın başvurucuyu cinayetle suçlarken, başvuru yazdığı yazı ile cinayet arasında nedensellik bağı kuracak herhangi bir delil sunmadığını tespit etmiştir¹⁵⁶. Kaldı ki ifade bir değer yargısı olarak kabul edilse bile, AİHM'e göre yeterli dayanaktan yoksundur¹⁵⁷. Bu nedenle, AİHM başvuru herhangi bir temele dayanmadan cinayetle suçlanmasının ifade özgürlüğünün sınırlarını aştığı kanaatine varmıştır¹⁵⁸.

Başvurucunun Türkiye'nin Güneydoğusunda PKK ile savaşan askerlerle yaptığı röportajlara yer verdiği bir kitap çıkardığı Mater kararında ise Hürriyet Gazetesi'nde Emin Çölaşan tarafından 25, 26, 27, 28, 29 ve 31 Temmuz 2001 ve 2, 5 ve 7 Ağustos 2001 tarihlerinde başvuru hakkında bir yazı dizisi yayınlanmıştır¹⁵⁹. Yazılarda, yazarın kitapta PKK'yı haklı gösterdiği, Mc Arthur Vakfı'nın CIA ile bağlantılı olduğu, vakfın yazara Türk ordusunu karalamak ve PKK'yı haklı çıkarmak için 59 bin dolar verdiği, kitabın Amerika'nın siparişi üzerine yazıldığı, yazarın Ertuğrul Kürkçü ile birlikte kurduğu BIA isimli insan haklarına ilişkin site için AB'den 770 bin Euro dolar hibe aldığı, kitapta Türk askerlerinin uyuşturucu bağımlısı olarak lanse edildiği, yazarın tüm bu iddialara cevap vermediği gibi ifadeler yer almaktadır¹⁶⁰.

¹⁵³ *White/İsveç*, § 23.

¹⁵⁴ *White/İsveç*, § 24.

¹⁵⁵ *White/İsveç*, § 24.

¹⁵⁶ *Pfeifer/Avusturya*, § 47.

¹⁵⁷ *Pfeifer/Avusturya*, § 48.

¹⁵⁸ *Pfeifer/Avusturya*, § 48.

¹⁵⁹ *Mater/Türkiye*, §§ 6-10.

¹⁶⁰ *Mater/Türkiye*, §§ 11-17.

Başvurucu tüm bunlara karşılık “Açıklamalar” başlıklı bir köşe yazısı yazmıştır¹⁶¹. Yazıda, yargılamadan beraat ettiğini, kitapta sadece aktarıcı rolü oynadığını, yargılama süresince ulusal ve uluslararası gazetecilik ve ifade özgürlüğü kuruluşlarının desteğinin yanında olduğunu, Mc Arthur Vakfı’nın ise gönderdiği proje sonucu kendisine burs verdiğini belirtmiştir¹⁶². Ayrıca, Avrupa Birliği’nin Türkiye temsilcisinin açıklamasının özeti ile kendilerinin CIA ile hiçbir ilişkileri olmadığını ifade eden Mac Arthur Vakfı’nın başkanının bir açıklamasının da özetine yer vermiştir¹⁶³.

Mahkeme, Mc Arthur Vakfı’ndan alınan paraya yönelik iddianın olgusal temelden yoksun olmadığını, gazetecinin başvurucağı söz konusu kitabı yazmaya iten gerekçeler hakkında yaptığı yorumların ise kişisel görüş olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁴. Sonrasında başvurucağının kendisini ifade etme imkânı bulmasının önemli olduğunu ve ilgili köşe yazılarının başvurucağının şahsına karşı bir hakaret ya da şiddete teşvik içermediğini de vurgulamıştır¹⁶⁵. Yerel mahkemelerin de kararlarında basın özgürlüğüne önem attıklarını ve yazıların eleştiri sınırı aşmadığını belirterek başvurucağının özel yaşam hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir¹⁶⁶.

AİHM, Kaboğlu ve Oran kararında başvurucağın hakkında kullanılan “İkinci Sevr müzakerelerinin raportörü Prof. Dr. Baskın Oran”, “Baskın Oran’ın kaleme aldığı ihanet raporu”, “Ne zaman haince bir rapor hazırladıkları için sorumlu tutulacaklar?”, “Rapor, ülkenin birliğinden mutsuz, solcu, ayrılıkçı, yıkıcı ve ölüm cezasını hak eden kişiler tarafından hazırlandı”, “vahşi batının beslemeleri”, “liboş”, “bu adam bilim adamı kılığına giren bir hain”, “sefil bir casus ve dönek”, “Belki de daha yüksek sesle havlamaya başlarsa, batıdaki sahiplerinin bir gün onu kendi adamları yapacağını düşünüyor”, “köksüz ve soyağacı olmayan biri” gibi ifadelerin değer yargısı olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁷. Bu nedenle ifadelerin olgusal bir temele sahip olup

¹⁶¹ *Mater/Türkiye*, § 18.

¹⁶² *Mater/Türkiye*, § 18.

¹⁶³ *Mater/Türkiye*, § 18.

¹⁶⁴ *Mater/Türkiye*, § 61.

¹⁶⁵ *Mater/Türkiye*, §§ 62-64.

¹⁶⁶ *Mater/Türkiye*, §§ 65-66.

¹⁶⁷ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, §§ 77-78.

olmadığını incelemeye gerek duymamıştır. Ancak, bazı ifadelerin kişileri tehdit niteliğinde olduğunu ve diğer kişileri de başvurucular aleyhine harekete geçirebileceğini hatırlatmıştır¹⁶⁸.

Petrenco kararında ise Mahkeme, başvurucunun Sovyet gizli servisleri ile işbirliği yaptığını ima eden iddiaların değer yargısı niteliğinde kabul edilemeyeceğini, bir kişinin KGB ile işbirliği yapıp yapmadığının, ilgili kanıtlarla kanıtlanabilen tarihsel bir gerçek olduğunu belirtmiştir¹⁶⁹.

Yerel mahkemedeki yargılama aşamasında da başvurucunun KGB ile ilişkisine yönelik herhangi bir delil bulunamadığından, yazarın bir spekülasyonu kanıtlanmış bir gerçekmiş gibi ileri sürmesi sonucu bir genel tartışma bağlamında kabul edilebilir yorumların sınırlarını aşmış ve başvurucunun şeref ve itibar hakkını ihlal etmiştir¹⁷⁰.

2. Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında Bilgilerin Elde Edilme Koşulları ve Gerçekliği

Başvurucunun savcı olduğu ve hakkında Ergenekon Soruşturmasıyla ilgili haber yapılan İlhan Cihaner kararında başvurucu, hakkındaki haberlerin gerçek dışı olduğunu iddia etmiş olup bu iddiasını somut bir dayanakla desteklememiş ve bilginin elde edilme yönteminin kabul edilemez olduğunu ispat edememiştir¹⁷¹. Bu nedenle AYM, İlhan Cihaner kararında tüm bu ölçütler ışığında değerlendirme yaptığında haberin bir soruşturmaya dayanması nedeniyle olgusal temelden yoksun olmaması ve kamusal nitelikte bir tartışmaya katkı sağlaması (Ergenekon Soruşturması süreciyle ilgili), haberin hakaret içermemekle birlikte başvurucunun göreviyle ilgili değil hakkında yürütülen bir soruşturma ile ilgili olması nedeniyle kişinin maddi manevi varlığını koruma hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir¹⁷².

Başvurucu hakkında “İşte Denizdeki Ergenekon Cuntası”, “Gayrimüslimler Hedefte” gibi birçok haberin yapıldığı Kadir Sağdıç başvurusunda ise AYM’ye göre habere konu olaylar olgusal temelden yoksun olmayıp Güney Deniz Saha Komutanı olan başvurucu hakkında yürütülen ve şüphelisi olduğu bir soruşturma kapsamında

¹⁶⁸ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 85.

¹⁶⁹ *Petrenco/Moldova*, B. No: 20928/05, 30/3/2010, §§ 64-66.

¹⁷⁰ *Petrenco/Moldova*, §§ 66-68.

¹⁷¹ *İlhan Cihaner(2)*, § 76.

¹⁷² *İlhan Cihaner(2)*, §§ 87-89.

tutuklanmasına ve yargılanmasına ilişkindir¹⁷³. Haberlerde kullanılan ifadeler ne başvuranın şahsına hakaret içermekte, ne ona karşı şiddeti teşvik etmekte ve ne de başvurucunun kamusal görevini engellemektedirler¹⁷⁴. Yerel mahkemenin haberin yapıldığı şartları, genel yarara yönelik bir tartışmaya sunduğu katkıyı, olayların gerçeğe uygunluğunu doğru şekilde değerlendirip isabetli bir dengeleme yaptığını belirten AYM, başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir¹⁷⁵.

Yine sonraki bir tarihte verilen benzer bir karar olan Mehmet Orhan Yücel kararında da başvurucu Deniz Kuvvetleri Komutanlığında görev yapmış ve kıdemli albay rütbesiyle emekli olmuştur¹⁷⁶. Başvurucu hakkında ulusal ölçekteki bir gazetede yapılan haberde, Deniz Kuvvetleri Komutanlığında görevli bir kısım personel ve emekli deniz kuvvetleri personelinin bir araya gelerek eski Deniz Kuvvetleri komutanına ve o zaman görevde olan Deniz Kuvvetleri komutanına suikast düzenlemeyi planladıkları ve bu konuda yapılacak operasyonların detay ve tarihlerini iletcek kişinin de başvurucu olduğu belirtilmiştir¹⁷⁷.

Haberde başvurucunun isminin geçtiği bir not yer verilmiş olup bu notun asıl hali başvurucu hakkındaki iddianamede de yer almaktadır¹⁷⁸. Derece mahkemesinin de belirttiği üzere haberin görünür gerçeğe uygun olması ve başvurucunun isminin geçtiği kısmın iddianamedeki nottan alınması nedeniyle AYM, başvurucunun şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir¹⁷⁹.

Başvurucunun evinin çöp ev olduğuna yönelik yapılan haberle ilgili D.Ö kararında ise AYM, dosyada bulunan bilirkişi raporu incelendiğinde haberin maddi olgulara dayandığı ve görünür gerçeğe uygun olarak yapıldığının anlaşıldığını ve haber “*Avrupa Birliği normlarına göre hesap soran mühendis oğul*” gibi abartılı ifadeler içermesine karşın basın özgürlüğünün sınırlarının aşılmadığına ve başvurucunun şeref ve itibar

¹⁷³ *Kadir Sağdıç*, B. No:2013/6617, 8/4/2015, § 73.

¹⁷⁴ *Kadir Sağdıç*, § 78.

¹⁷⁵ *Kadir Sağdıç*, § 79.

¹⁷⁶ *Mehmet Orhan Yücel*, B. No: 2014/14293,21/3/2018, § 6.

¹⁷⁷ *Mehmet Orhan Yücel*, § 9.

¹⁷⁸ *Mehmet Orhan Yücel*, § 11.

¹⁷⁹ *Mehmet Orhan Yücel*, §§ 40-43.

hakkının zedelenmediğine hükmedilmiştir¹⁸⁰. Bu karardaki ifadeler maddi olgu niteliğinde olduğu için ispatı mümkündür. Nitekim, haber gerçek olup bilirkşi raporuna dayandığı tespit edilmiştir.

Osman Oktay Ekşi kararında başvurunun yazdığı köşe yazısında kullandığı ifadeler atıf yapılarak davalı Recep Tayyip Erdoğan tarafından bir mitingde “CHP’nin bir gazetesinin edepsiz başyazarını neden transfer ettiği şimdi çok iyi anlaşılıyor... Meğer daha iyi küfretmek, daha iyi hakaret etmek, daha galiz sözler kullanmak için transfer etmişler...” şeklinde bir ifade kullanmıştır¹⁸¹. AYM, davalı Recep Tayyip Erdoğan’ın başvuruca karşı söylediği sözlerin değer yargısı kapsamında olduğu, başvurunun yazdığı yazıya ve Kemal Kılıçdaroğlu’nun mitingde Erdoğan’a yönelik söylediği sözlerin karşılığı niteliğinde olduğunu, bu nedenle orantılı olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁸². Tüm bu nedenlerden ötürü AYM, başvurunun şeref ve itibar hakkının ihlali iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir¹⁸³.

Başvurunun Yılmaz Özdi’lin bir yazısında bir genci öldürmekle itham edildiği Süleyman Ezendemir kararında, başvuruca olay günü resmi görevi nedeniyle orda olduğunu, afişleme yapan öğrencilerin kendisine ateş etmesi sonucu karşılık verdiğini, nitekim ceza yargılamasından da beraat ettiğini ve yazılan yazı sonucu şeref ve itibarının zedelenmediğini belirtmiştir¹⁸⁴. Gerçekten de Yargıtay kararında başvurunun olaydaki kişiyi öldürdüğünün sabit olduğunu belirtmiş, ancak meşru müdafaa nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı vermiştir¹⁸⁵.

AYM, bir gazetecinin başvuruca hakkında ceza davası açıldığını bilme ya da takip etme sorumluluğunun bulunduğunu söylemenin gazetecilerin basın özgürlüğüyle bağdaşmayan bir ispat yükü altında sokulmalarına sebep olabileceğini, söz konusu yazının amacı bağlamında başvurunun anılan olay nedeniyle yargılanmadığına dair ifadenin tümüyle olgusal temelden yoksun olduğunun söylenemeyeceğini

¹⁸⁰ D.Ö(2), §§ 74-79.

¹⁸¹ Osman Oktay Ekşi, § 16.

¹⁸² Osman Oktay Ekşi, §§ 40-41.

¹⁸³ Osman Oktay Ekşi, § 45.

¹⁸⁴ Süleyman Ezendemir, § 9.

¹⁸⁵ Süleyman Ezendemir, § 13.

belirtmiştir¹⁸⁶. Tüm bu nedenlerden ötürü AYM, başvurunun şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir¹⁸⁷.

Başvurunun akademisyen olduğu Ali Galip Baltaoğlu kararında, aralarında husumet olan eski rektör, yazdığı bir gazete yazısında üniversite idarecilerinin karşılaştığı zorluklar birkaç örnek üzerinden anlatmıştır¹⁸⁸. Ancak, yazının bütünü incelendiğinde başvurunun hedef alındığı anlaşılmaktadır¹⁸⁹. Bunun yanında, başvuru da yazıda yer verilen ifadelerin gerçek olmadığına dair bir beyanda bulunmamıştır¹⁹⁰. Sonrasında ise yazıda, başvurunun hiçbir akademik eser vermediği, dil puanının yeterli olmadığı, diğer akademisyenlerle arasının iyi olmadığı ve dolayısıyla akademisyenlik mesleğini yapmaya uygun olmadığı belirtilmiştir¹⁹¹. AYM, başvuru ile yazar (eski rektör) arasında birçok olay geçtiğini, aralarında husumet olduğunu, bu nedenle yazarın objektif olmasının ve yazısında değer yargılarına yer vermemesinin beklenmeyeceğini belirtmiştir¹⁹².

Başvurunun emekli bir asker olduğu ve hakkında Ergenekon Soruşturması ile ilgili yapılan bir haberin mevcut olduğu kararda AYM, haberde iddiaların gerçekleştiğini anlatan kesinlikte ifadelerin mevcut olduğunu kabul etmiştir. Ancak, haberin bütününde aktarılan bilgilerin bir iddiadan ibaret olduğuna vurgu yapıldığının ve haberin tamamına bakıldığında haberin, başvurunun sanık konumunda olduğu bir ceza davasındaki iddialardan ibaret olduğunun altının çizildiğini belirtmiştir¹⁹³. Bu nedenle, başvurunun şeref ve itibar hakkının ihlali açısından açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir¹⁹⁴.

Kasım İlimoğlu başvurusunda ise başvuru Ergenekon Soruşturmasında görevli bir Cumhuriyet Savcısıdır. Star Gazetesinde yapılan “Bakırköy’den Görevlendirilen Savcı, B.D.’yi Kurtaracakmış”

¹⁸⁶ Süleyman Ezendemir, § 35.

¹⁸⁷ Süleyman Ezendemir, § 36.

¹⁸⁸ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 28.

¹⁸⁹ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 28.

¹⁹⁰ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 28.

¹⁹¹ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 28.

¹⁹² Ali Galip Baltaoğlu(3), § 29.

¹⁹³ İlyas Çınar, § 31.

¹⁹⁴ İlyas Çınar, § 34.

başlıklı haberdeki iletişim içeriklerinde bahsedilen kişinin kendisi olduğunun bilindiğini iddia eden başvurucunun, Cumhuriyet savcısı olarak tarafsızlığının zedelendiği, ileride yapılacak soruşturmalar konusunda kamuoyunda kuşku uyandırılmaya çalışıldığı ve kişilik haklarının saldırıya uğradığını iddia ettiği kararda AYM, haberde yayınlanan görüşme içerikleri ile aslının hemen hemen aynı olduğuna, başvurucunun, görüşme içeriklerinin çarpıtıldığı iddiasının yerinde olmadığına karar vermiştir¹⁹⁵.

Mahkeme, sonrasında, Cumhuriyet Savcısı'nın terör suçlarından soruşturma geçiren B.D. isimli siyasetçiyle ilişkisi olduğu ve bu kişiyi kurtarmak için soruşturmada görevlendirildiği yönündeki iddianın ciddi bir iddia niteliğinde olduğunu, iddianın desteklenmesi için güvenilir deliller sunulması gerektiğini belirtmiştir¹⁹⁶.

Mahkemeye göre, konuşma içeriklerini incelendiğinde başvurucunun B.D. isimli şahsın kurtarılması için görevlendirildiği anlaşılmamakta, sadece F.D. isimli kişinin dosyaya yeni biri atanmış olduğunu ve soruşturma sürecinin hızlanacağını söylediği görülmektedir¹⁹⁷. Davalı gazete, başkaca bir araştırma yapmadan ve başkaca bir delille desteklemeden, konuşmadan anlaşılamayacak iddialar ileri sürmüşlerdir¹⁹⁸. Bu iddialar, ifade özgürlüğünü kullanırken basın uyması gereken göreve ve sorumlulukların ihlali niteliğindedir¹⁹⁹. Ayrıca, adalet sisteminde görev alan Cumhuriyet Savcılarını asılsız suçlamalardan korumak devletin görevlerinden olup pozitif yükümlülükler uyulmaması nedeniyle AYM, başvurucunun şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir²⁰⁰.

Kemal Kılıçdaroğlu ve CHP kararında CHP ile ilgili yapılan haberde yazar, "*CHP'li Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı M. A., Yenidoğan Mahallesi'ndeki Otogar Camii yapılması için ayrılan araziye, plan değişikliği yaparak 'ticari alan'a dönüştürdü.. CHP'li Çankaya Belediye Başkanı M. E. ise Yıldız Evler Mahallesi'nde bulunan ve yeniden inşasına başlanan 29 yıllık*

¹⁹⁵ Kasım İlimoğlu(2), § 40.

¹⁹⁶ Kasım İlimoğlu(2), § 42.

¹⁹⁷ Kasım İlimoğlu(2), § 43.

¹⁹⁸ Kasım İlimoğlu(2), § 44.

¹⁹⁹ Kasım İlimoğlu(2), § 4.

²⁰⁰ Kasım İlimoğlu(2), §§ 45-47.

Köşk Camii'nin inşaatını mühürledi." gibi örnekler vermiştir²⁰¹. AYM, tarihî olayların yorumlanmasının değişkenlik gösterebileceğini, bu yazıda aktarılanların da yazarın kişisel görüşü olduğunu, değer yargısı olarak kabul edilmesi gerektiğini ve eleştiri sınırlarını aşmadığını belirtmiştir²⁰².

Kılıçdaroğlu ile ilgili yazılan yazıda ise, başvurunun eski genel başkanın mahrem görüntülerinin yayınlanması sonucu partinin başına geçmesi ile ilgili olarak "Kaset artığı Kılıçdaroğlu" ifadesi kullanılmış, başvurunun bir proje ürünü olduğunu ileri sürerek beklenen başarıyı yakalayamadığını da "Kılıçdaroğlu'ndan bir 'cacık' olmayacağı anlaşıldı" ifadesi ile aktarmıştır²⁰³.

AYM, başvuru ile ilgili ifadelerin Amerikan-İsveç merkezli Silkroad Enstitüsü raporu ile kanıtlanmış olan yeterli bir olgusal temele sahip değer yargısı niteliğindeki iddialar olduğunu belirterek, eleştiri sınırları içinde kaldığını ve başvurunun şeref ve itibar hakkının zedelenmediği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir²⁰⁴.

Başvuru hakkında bir ulusal gazetede "Aldatmadan sorumlu müdür" başlıklı bir haber yapılan N. Ö. başvurusunda AYM, ilgili haberin verilmesinde basın kuruluşunun gerçeği çarpıtmadığı, doğru ve güvenilir bilgi vermeye çalıştığı, dolayısıyla basın özgürlüğünü kullanırken uyması gereken sınırlar içinde kaldığı kanaatine varmış ve başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir²⁰⁵.

Çetin Doğan kararında ise başvuru konusu haberde, başvuru TSK içindeki bir grup tarafından hazırlandığı iddia edilen darbe planının lideri olarak gösterilmekte hatta bu gruptan "Çetin Doğan cuntası" olarak bahsedilmektedir²⁰⁶.

AYM'ye göre, haberin olgusal iddialar içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, haberi yapan kişiden kaynaklarını açıklaması beklenmese de habere konu iddiaların doğruluğunu araştırma sorumluluğu vardır²⁰⁷. Olayda ise başvuru, habere dayanak olan

²⁰¹ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 12.

²⁰² Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, § 42.

²⁰³ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, §§ 43-44.

²⁰⁴ Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, §§ 45.

²⁰⁵ N. Ö., §§ 31-32.

²⁰⁶ Çetin Doğan(2), B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 16.

²⁰⁷ etin Doğan(2), §§ 63-68.

belgelerin hiçbirinde imzası olmadığı beyan etmiş ve hatta belgelerin sahte olduğuna dair deliller sunmuştur²⁰⁸.

Gerçekten de olaya konu belgeler dijital belgeler olup bir kısmının sahteliği ceza yargılaması aşamasında kesinleşmiş, bir kısmının da şüpheli nitelikte olduğu belirtilmiştir²⁰⁹. Ancak, olaya konu hukuk mahkemeleri bu tespiti yapmaktan imtina etmişlerdir²¹⁰. Bu nedenle, AYM ilk derece mahkemesinin gazetenin topluma iyi niyetle, doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediğini incelemesi gerekirken bu inceleme yapılmadan başvurucunu tazminat isteminin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir²¹¹.

D. YAYININ İÇERİĞİ, ŞEKLİ VE ETKİLERİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Yayının İçeriği, Şekli ve Etkileri

Bir kararında, AİHM, başvurucuların makalelerde hain, ölüm cezasını hak eden ülke bütünlüğünü yıkmaya niyetli kişiler, sapkınlar, küçük köpekler vb. şekilde anıldığını belirtmiştir²¹².

Mahkeme, sonrasında kullanılan ifadelerin başvurucuların iddia ettiği gibi şiddete çağrı ya da nefret söylemi niteliğinde olup olmadığını incelemiş, bu incelemeyi yaparken 10. madde için kullandığı ölçütleri kullanmıştır²¹³. Bunun için ilk olarak ifadelerin gergin bir sosyal ya da politik arka planı olan bir konuya ilişkin olup olmadığı, ifadelerin dolaylı ya da direkt olarak zararlı bir sonuç doğurma kapasitesi gibi unsurlara bakılmaktadır²¹⁴.

Olayda Mahkeme, azınlıklar konusuyla ilgili olarak milliyetçi çevrelerin Türk Milletinin ve Devletinin üniter yapısıyla ilgili endişelerini dile getirmelerinin zor olduğunu kabul etmiştir²¹⁵. Ancak, makalelerde yer alan ifadelerin, söz konusu ülkücü jargon hakkında yetersiz bilgiye

²⁰⁸ Çetin Doğan(2), § 70.

²⁰⁹ Çetin Doğan(2), § 71.

²¹⁰ Çetin Doğan(2), § 72.

²¹¹ Çetin Doğan(2), §§ 73-75.

²¹² Kaboğlu ve Oran/Türkiye, § 77.

²¹³ Kaboğlu ve Oran/Türkiye, § 82.

²¹⁴ Kaboğlu ve Oran/Türkiye, § 82.

²¹⁵ Kaboğlu ve Oran/Türkiye, § 83.

sahip kişiler tarafından şiddeti tasvip etmek olarak algılanabileceğini belirtmiştir²¹⁶. “Ülkenin Türk çoğunluğu büyümeye, bağırma ve kükre başlarsa, hainler saklanmaya veya nefes almaya yer bulamazlar” ifadesini buna örnek olarak vermiştir²¹⁷. Bunun yanı sıra Mahkeme bazı ifadelerin, doğrudan ya da dolaylı olarak şiddete çağrı yaptığını ya da şiddeti tasvip etmek anlamına gelebileceğini tespit etmiş ve ulusal mercilerin aksine “Toprağın bedeli kandır ve gerekirse kan dökülür” ifadesini de bu kapsamda değerlendirmiştir²¹⁸.

Mahkeme, bu tür makalelerin, insanları başvuruculara yönelik şiddet eylemlerini teşvik edebileceğinin göz önünde bulundurması gerektiğini ve ölüm tehditlerinin eşlik ettiği bir kampanyayı takiben öldürülen Hrant Dink olayını ve Türk toplumunun alışılmışın dışındaki fikirlere karşı hassas olduğunu hatırlatmıştır²¹⁹.

Yerel mahkemeler de basın özgürlüğünün ile başvuranların özel hayatlarına saygı hakları arasında denge kurarken hangi gerekçeyle nefret söylemi ve şiddete teşvik oluşturan pasajların haklı kabul edilebileceği sorusuna tatmin edici bir cevap vermemişlerdir²²⁰. Tüm bu nedenlerden ötürü Mahkeme, başvuruçuların özel yaşama saygı haklarının ihlal edildiğine hükmetmiştir²²¹.

2. Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında Yayının İçeriği, Şekli ve Etkileri

Bir kararında AYM, karardaki yayının kitap olması nedeniyle daha dar bir kitleye hitap ettiğini belirtmiştir²²². Kitapta başvuruçunun hakkında “Kalpazan” isimli bir kitapta kullanılan uyuşturucu kaçakçısı”, “katil”, “çeteci”, “sahtekar”, “din tüccarı” vb. ifadeler kullanılmıştır²²³. Başvuruçunun, anılan suçlar bakımından adli sicil kaydı sunmuştur²²⁴. Ancak, AYM kitaptaki ifadelerin suç isnat etmekten ziyade eleştiri amacı taşıdığını belirtmiş, suç isnadı içermeyen ifadelerin kabul edilemeyecek derecede

²¹⁶ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 84.

²¹⁷ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 84.

²¹⁸ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 88.

²¹⁹ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 86.

²²⁰ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 89.

²²¹ *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 90.

²²² *Hasan Yeşildağ*, B. No: 2015/2653, 12/12/2018, § 28.

²²³ *Hasan Yeşildağ*, § 6.

²²⁴ *Hasan Yeşildağ*, § 31.

eleştiri, hakaret içermediği gerekçesiyle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir²²⁵.

İ.D. kararında ise başvuru bir avukat olup Antalya ile ilgili yerel haberler yapan bir site olan antalyaburada.com'da kendisinin mesleki faaliyetleri kapsamında resmî belgede sahtecilik ve dolandırıcılık nedeniyle tutuklanmasını anlatan “Antalya’da müvekkilini dolandıran avukat tutuklandı” başlıklı bir haber yapılmıştır²²⁶. Ancak haberde başvuru fotoğrafı kullanılmadığı gibi ismi de İ. D. olarak yazılmıştır²²⁷.

AYM, ilk derece mahkemesinin yerel bir haber sitesi sahibi olan davalıların bir avukatın mesleği dolayısıyla adli sürecin haberini yapmalarının doğal olduğunu, hatta kamunun da bu süreçle ilgili bilgi edinme hakkının bulunduğunu belirten kararını isabetli bulmuştur²²⁸. Ayrıca haberin, olayların güncelliğini koruduğu bir dönemde yapıldığının ve yerel mahkemenin de göz önünde bulundurduğu şekilde, haberde başvuru ismine ya da resmine yer verilmediğinin altını çizerek başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir²²⁹.

Bir başka başvuruda ise, başvuru dernek amacını kadın eşcinseller ile erkek eş cinsellerin özgürlükçü değerleri benimsemelerine, eş cinsel varoluşlarını gerçekleştirme ve kendilerini yetiştirerek toplumsal barış, huzur ve refahın gelişmesine bireysel, toplumsal, kültürel hayat ve davranışlarıyla katkıda bulunabilmelerine destek olmak olarak belirtmiştir²³⁰. Başvuru konu olayda ise, 6/11/2012 tarihinde “habervaktim.com”da yayınlanan imzasız bir haberde derneğin ismi verilerek “sapkınların derneği” ifadesi kullanılmıştır²³¹. Bu haberin yanı sıra bahsedilen sitede 2013 yılında da çeşitli tarihlerde doğrudan başvuru derneği hedef alan ve eşcinselliği de eleştiren birçok haber yayınlanmıştır²³². Dernek “sapkınlar” ifadesinin halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunu oluşturduğu gerekçesiyle ilgili site yöneticisi hakkında şikâyette bulunmuş ancak müştekinin şikâyetine

²²⁵ Hasan Yeşildağ, §§ 33-35.

²²⁶ İ.D, §§ 6-8.

²²⁷ İ.D, § 8.

²²⁸ İ.D, §§ 36-39.

²²⁹ İ.D, §§ 36-39.

²³⁰ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, § 8.

²³¹ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, § 9.

²³² Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, § 11.

konu eylemle ilgili daha önce soruşturma yapıldığı ve şüpheli hakkında aynı fiil nedeniyle tekrar soruşturma yapılmasının mümkün olmadığı gerekçeleriyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir²³³.

AYM, sitede başvuru dernek hakkındaki mevzubahis haberin yanı sıra birçok haberin yayınlanmaya devam etmesi, haberde derneğin ismine açıkça yer verilmesi gibi unsurların şiddete yöneltme tehlikesini ağırlaştırabilecek unsurlar olduğunu ifade etmiştir²³⁴. Ancak, AYM'ye göre haberin odak noktasının başka bir tartışma olması, başvuru Derneğin hedef gösterilmesi riskini azaltmış olup haberin altındaki yorumların tamamının esas tartışmaya ilişkin olması da bunu destekler niteliktedir²³⁵. Ayrıca, başvuru konusu haberin yayımlandığı tarihten başvurunun incelendiği tarihe kadar söz konusu internet haber sitesinin başvuru Dernek ve eş cinselliğe ilişkin tutumunun daha hassas yorumlanmasını gerektirecek istisnai bir olay yaşandığı da ortaya konulmadığından, AYM kullanılan ifadenin nefret söylemi boyutuna ulaşmadığını belirterek başvuru hakkının şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir²³⁶.

İstisnai bir olay yaşanmaması, yaşanmayacağı anlamına gelmemekte olup AYM, bu kararında ifadenin nefret söylemi niteliğinde olup olmadığını incelerken AİHM'in Oran Kaboğlu kararında kullandığı ölçütlerin dışına çıkmıştır. Kaboğlu ve Oran kararında da gerçekleşmiş bir tehdit olmamasına rağmen AİHM, Fırat Dink olayını hatırlatarak ifadelerin nefret söylemi niteliğinde olduğuna hükmetmiştir²³⁷. AİHM'in ölçütleri ışığında inceleme yapmak gerekirse derneğin temsil ettiği bireylere karşı toplumun genel tutumuna ve yaşanan olaylara bakıldığında, haberde LGBTİ bireylere karşı kullanılan ifadelerin toplumu kışkırtmaya müsait ifadeler olarak değerlendirilebileceği görülecektir.

AİHM'in Kaboğlu ve Oran kararına uygun bir değerlendirme yaptığı İbrahim Özden Kaboğlu kararında AYM, başvuru hakkında yazılan makalede kullanılan "Vatanın savunması hainlerin anlayacağı dilden

²³³ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, §§ 12-14.

²³⁴ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, § 51.

²³⁵ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, § 52.

²³⁶ Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, §§ 52-57.

²³⁷ Kaboğlu ve Oran/Türkiye, §§ 82-86.

yapılacaktır” vb. ifadelerin şiddet içerikli olduğunu belirtmiştir²³⁸. Ayrıca, bu yazının davalının gündeme ilişkin yazılarına yer verdiği şahsi internet sitesinde yayınlanmış olması nedeniyle geniş bir okuyucu kitlesine ulaşma kapasitesine sahip olduğunun altını çizmiştir²³⁹.

Mahkeme, “Cahillere Avrupa Anayasalarında Anadil Kavramı” isimli makalenin yayınlandığı sırada başvurunun Başbakanlık Danışma Kurulu’na yayınlanan rapor nedeniyle polis koruması altında olduğunu ve anılan makalenin de kullandığı şiddete teşvik anlamına gelen ifadelerle²⁴⁰, başvurunun ismini de vermek suretiyle başvuru hedef gösterdiğini kabul etmiştir²⁴¹. Başvurucuya yönelik bu tarz saldırıların başvurunun fiziksel ve zihinsel bütünlüğü açısından tehdit oluşturacağını belirten AYM, saldırıların aynı zamanda başvurunun entelektüel kişiliğinin ve ifade özgürlüğü üzerinde de caydırıcı bir etkisi olacağını altını çizmiştir²⁴². Başvurunun şeref ve itibarına yönelik saldırılara yönelik uygun yargısal tepkinin verilmemesinin de başkaca saldırıların önünü açacağını belirten Mahkeme, başvurunun şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir²⁴³.

E. KİŞİNİN ÖNCEKİ DAVRANIŞLARI

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kişinin Önceki Davranışları

Mahkemeye göre her ne kadar 8. madde kişinin şeref ve itibarını korusa da, kişinin ceza gerektiren bir suç işlemesi gibi kendi eylemleri sonucunda, öngörülebilir bir şekilde yaşadığı itibar kaybı bu madde kapsamında korunmayacaktır²⁴⁴. Bu kural sadece ceza gerektiren bir suç işlendiğinde değil, kişinin kötü eylemleri sonucu özel yaşam hakkı üzerinde negatif etkileri olan tüm (hukuki sorumluluk gerektiren) durumlarda uygulanabilecektir²⁴⁵.

²³⁸ İbrahim Özden Kaboğlu, § 54.

²³⁹ İbrahim Özden Kaboğlu, § 54.

²⁴⁰ Yazıda “Bundan sonra vatanın savunulması, [s]adece yazıyla, sözle, eleştiriyle yapılmayacaktır”, “Vatanın savunması hainlerin anlayacağı dilden yapılacaktır”, “Bundan sonra vatanın savunulması, eylemli olarak yapılacaktır” vb. ifadeler kullanılmıştır.

²⁴¹ İbrahim Özden Kaboğlu, § 55.

²⁴² İbrahim Özden Kaboğlu, § 60.

²⁴³ İbrahim Özden Kaboğlu, §§ 60-62.

²⁴⁴ Denisov/Ukrayna, § 98.

²⁴⁵ Denisov/Ukrayna, § 98.

Egill Einarsson(2) kararında başvuru İzlanda'da ünlü biridir²⁴⁶. Başvurucunun kadınlar ve onların cinsel özgürlükleri ile ilgili dikkat çeken hatta cinsel şiddete maruz kalmaları gerektiği anlamına gelebilecek görüşleri mevcuttur²⁴⁷. Bu ifadelerden sonra iki kişi cinsel tacize uğradıkları iddiasıyla başvurucudan şikayetçi olmuş, delil yetersizliğinden davalar düşmüştür²⁴⁸.

Sonrasında başvuru konuyla ilgili bir röportaj vermiş, suçlu bulunmadığını, kızlardan intikam almak gibi bir amacı olmadığını ancak kızların kendisini art niyet sonucu suçladıklarını belirtmiştir²⁴⁹. X, Facebook'ta yorum olarak "Bu bir adama sadece yanlış bir şey söylediği için değil aynı zamanda bir kıza tecavüz ettiği için yapılan bir saldırıdır. Tecavüzcülerin şehrin her yanına dağılmış dergilerin kapağında görülüyor olması eleştirilebilir bir şeydir." yazmıştır²⁵⁰.

AİHM, İzlanda yerel mahkemelerinin hükmettikleri şekilde tazminat vermemenin tek başına bir ihlal teşkil etmeyeceğini belirtmiştir²⁵¹. Bunun yanında Mahkeme, yerel mahkemelerin ihlalin niteliği ve ağırlığı ile başvuranın davranışı gibi unsurları içeren davanın özel koşullarını analiz edip etmediklerini incelemektedir²⁵². AİHM, tüm unsurları incelediğinde devletin pozitif yükümlülüklerine aykırı hareket etmediğine ve başvuru özel yaşama saygı hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir²⁵³.

2. Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kişinin Önceki Davranışları

Öğretim üyesi olan Ali Galip Baltaoğlu kararında başvuru ile arasında husumet bulunan eski rektör, bir yerel gazetede, başvuru üniversiteye açtığı davalar ve başvuru akademik hayatta ilerleyemediği vb. iddialar barındıran bir köşe yazısı yazmıştır²⁵⁴. Şeref ve itibarın korunması kapsamında incelenen başvuruda AYM, başvuru önceki davranışlarını göz önünde bulundurmuş,

²⁴⁶ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), B. No: 31221/15, 17/07/2018, § 5.

²⁴⁷ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 6.

²⁴⁸ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 7.

²⁴⁹ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 8.

²⁵⁰ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 9.

²⁵¹ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 39.

²⁵² Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), § 39.

²⁵³ Egill Einarsson/İzlanda (No. 2), §§ 39-41.

²⁵⁴ Ali Galip Baltaoğlu(3), § 9.

başvurucu ile eski rektör arasında var olan husumet, başvurusunun, yazarın rektör olduğu dönemde üniversite yönetimine karşı birçok dava açmış ve yönetimdekiler hakkında defalarca suç duyurusunda bulunmuş olması gibi unsurlar da başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olarak kabul edilmesinde etkili olmuştur²⁵⁵.

Hasan Yeşildağ başvurusunda, başvurusunun da yer aldığı Recep Tayyip Erdoğan'ın hayatını anlatan "Bir Liderin Doğuşu" isimli kitabın eleştirisi niteliğinde olan "Kalpazan" isimli bir kitap yayınlanmıştır²⁵⁶. Bu kitapta başvuru hakkında "uyuşturucu kaçakçısı", "katil", "çeteci", "sahtekâr", "din tüccarı" vb. ifadeler kullanılmıştır²⁵⁷.

AYM, başvurusunun daha önce yayınlanan "Bir Liderin Doğuşu" isimli kitapta isminin geçtiği olayları açıkça isminin geçmesine izin vererek aktarması nedeniyle kitabın eleştirisi esnasında da hedef haline gelebileceğini öngörmesi gerektiğini belirtmiştir²⁵⁸.

IV. SONUÇ

Kişinin şeref ve itibarının, bireyin manevi bütünlüğünün bir parçası olmasının yanı sıra kişinin resmi, adı, kişisel bilgileri ve mesleki itibarı da bu hak kapsamında korunmaktadır. Şeref ve itibar hakkı AİHS m. 8'de açıkça yer almasa da AİHM, içtihat yoluyla bu hakkı 8. madde kapsamında koruma altına almıştır. Şeref ve itibar hakkı ayrıca, Anayasamızın 17. maddesinde koruma altına alınan kişinin manevi varlığının kapsamında da koruma altındadır. Bu nedenle şeref ve itibar hakkı gerek AİHM'e gerekse AYM'ye yapılan bireysel başvurularda özel yaşama saygı hakkı kapsamında öne sürülebilmektedir. Devletin şeref ve itibar hakkı bakımından, kişinin şeref ve itibarına müdahale etmeme (negatif) yükümlülüğünün yanı sıra, üçüncü kişilerin müdahalesini önleme (pozitif) yükümlülüğü de mevcuttur.

Bu çalışmada, ifade özgürlüğü ile özel yaşama saygı hakkı kapsamında koruma altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının çatışması durumunda AİHM'in ve AYM'nin hangi ölçütleri uyguladıkları ve nasıl bir yaklaşım sergiledikleri incelenmiştir. Bu değerlendirme yapılırken, şeref ve itibar hakkı ile ilgili AİHM ve AYM kararlarına

²⁵⁵ *Ali Galip Baltaoğlu*(3), §27.

²⁵⁶ *Hasan Yeşildağ*, § 6.

²⁵⁷ *Hasan Yeşildağ*, § 6.

²⁵⁸ *Hasan Yeşildağ*, § 29.

yer verilmiş, konuyla ilgili açıklamanın kamuoyu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, ifadelerin yöneldiği kişinin tanınırlığı, bilgilerin elde edilme şekli ve gerçekliği, yayının içeriği, şekli ve etkileri ile kişinin önceki davranışları ölçütleri somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

AIHM ve AYM, ifade özgürlüğü ile kişinin şeref ve itibarını dengelemeye çalıştıkları kararlarında, basına konu olan ifadenin kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığını incelemektedir. AYM ve AIHM kararlarında sıkça atfı yapılan ve şeref ve itibar hakkı bakımından önemli bir karar olan *Von Hannover/Almanya* kararında AIHM'e göre, kamuoyunun menfaatinden ziyade, haberi yapan şirketin ticari menfaati mevcuttur. AIHM, bu kararla tanınmış kişilerin özel yaşamına ilişkin detayların kamuoyunun yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlamadığını belirtmiş, bu yaklaşımı son yıllardaki içtihadında da korumaktadır.

AIHM sonraki tarihlerdeki kararlarında, siyasi figürlerin geçmişleri, yeterlilikleri vb. konularda ve toplum tarafından tartışılan konularda yazılan yazıların kamuoyunun yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığına hükmetmiştir. AYM de AIHM'in yaklaşımına uyarak toplumun genelini ilgilendiren bir soruşturma ile ilgili haberlerin, siyasetle ilgili yazıların, toplumun genelini ilgilendiren tartışmalara ilişkin haberlerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığının altını çizmektedir.

İlgili kişinin tanınırlığı konusunda ise, özel yaşamlarına en çok alan tanınması gerekenler kişiler sıradan vatandaşlardır. İfade özgürlüğüne karşı en toleranslı olması gerekenler ise siyasetçilerdir. Kamu görevlileri ise kamu güvenine sahip olmaları gerektiğinden asılsız iddialara karşı korunmalıdırlar.

AIHM bu yaklaşımı sonucu, Güney Afrika'da hayvanların ve doğanın korunması için kurulan örgütlerin temsilcileri arasında tanınan bir kişi olan başvurucu ile kitabı yayımlandıktan sonra ünü artan yazarı sıradan bir kişi gibi değerlendirmezken, İnsan Hakları Danışma Konseyi'ne üye olan başvurucuları siyasi bir figür olarak kabul etmemiştir. Bir başka örnekte, Moldova Cumhuriyeti Tarihçiler Derneği Başkanı olan başvurucunun kamusal figür olduğunu, bu nedenle sıradan bir vatandaşa oranla eleştirilere karşı daha toleranslı olması gerektiğinin

altını çizen Mahkeme, başvuruçunun Stalin'in torunu olduğu başvuruda, Stalin'in tarihi rolü, kişiliği ve yaptığı işler bakımından kamu denetimine ve eleştiriye daha fazla açık olması gerektiğine dikkat çekmiştir.

AYM ilgili kişinin tanınırlığı konusunda da AİHM'in yaklaşımını benimsemiştir. Başvuruçuların Cumhuriyet savcısı olduğu kararlarda kamu güvenine sahip olmaları gerektiği için devletin kamu görevlilerini asılsız suçlamalara karşı koruması gerektiğini belirtmiştir. Ancak başvuruçunun eski sağlık bakanının koruması olduğu ve başvuruçunun hakkında bir genci öldürdüğüne dair bir makalenin yazıldığı başvuruda, kişinin kamu görevlisi olması nedeniyle eleştiriye katlanması gerektiğini söyleyerek kendi içtihatlarındaki ve AİHM'in içtihatlarındaki yaklaşımın dışına çıkmıştır. Bunun yanı sıra, başvuruçunun emekli bir albay olduğu başvuruda ise kişinin siyasetçi ya da aktif bir kamu görevlisi olmadığına altını çizerek eleştiriye katlanma yükümlülüğünün toplum tarafından tanınan bir kişi kadar olmadığını belirtmiştir. Bu kararlardan anlaşıldığı üzere, AYM, Cumhuriyet savcıları ve emekli askerlerle ilgili kararlarında kamu güvenine sahip olmaları gerekçesiyle ifade özgürlüğünü dar yorumlarken diğer kamu görevlileri söz konusu olduğunda bu yaklaşımının dışına çıkmaktadır.

AİHM, bilgilerin elde edilmesi ile ilgili olarak, ifadenin bir değer yargısı mı maddi olgu niteliğinde mi olduğuna dikkat etmektedir. Bir kişiye suç ya da bir fiil isnadı maddi olgu kapsamına girmekte olup bu ifadelerin bir temele dayanması gerekmektedir. Değer yargılarının ise özelliği gereği ispatı mümkün değildir, ancak değer yargıları da yeterli olgusal bir temel üzerine kurulmalıdır. AYM, AİHM'in ifadelerin türü ile ilgili sınıflandırmasını benimsemiş olup kararlarında başvuruçunun hakkında yapılan haberin yürütülen soruşturmaya dayanması nedeniyle olgusal temelden yoksun olmadığına hükmetmiştir.

AYM, şiddete teşvik eden ifadeler ile ilgili bazı kararlarında AİHM ile benzer bir yaklaşım sergilememiştir. AYM, bir kararında haberin yayınlandığı tarihten sonra başvuruçunun derneğe yönelik herhangi bir olayın yaşanmamasının, ifadenin nefret söylemi olmadığına ispatı olarak kabul etmiştir. Bu kararında AİHM'in Kaboğlu ve Oran kararındaki yaklaşımını dikkate almayan AYM, İbrahim Özden Kaboğlu kararında dikkate almış ve başvuruçunun hakkında kullanılan ifadelerin şiddetin önünü açabileceğine hükmederek AİHM ile aynı yaklaşımı sergilemiştir.

AİHM'e göre, kişinin şeref ve itibarı özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunsun da kişinin ceza gerektiren bir suç işlemesi gibi kendi eylemleri sonucunda, öngörülebilir bir şekilde yaşadığı itibar kaybı bu madde kapsamında korunmamaktadır. AİHM, bir kararında başvurucuya karşı kullanılan ifadeleri değerlendirirken başvurucunun kadınların cinsel özgürlükleri ile ilgili dikkat çeken hatta cinsel şiddete maruz kalmaları gerektiği anlamına gelebilecek görüşlerini ve cinsel şiddete karşı belirsiz ve provakatif tavrını göz önünde bulundurmuştur. AYM de şeref ve itibar hakkı bakımından inceleme yaparken, başvurucunun önceki davranışları göz önünde bulundurmuştur. Bir kararında başvurucunun yazıyı yazan rektörle arasındaki husumeti dikkate alırken diğer bir kararında başvurucunun bir kitapta isminin geçmesine razı olması sonucu eleştirilere katlanması gerektiğini belirterek AİHM'in yaklaşımına benzer bir yaklaşım sergilemiştir.

Tüm bu kararlar ışığında şeref ve itibarın korunması hakkı ile ilgili AYM'nin yaklaşımının genel olarak AİHM'e benzer olduğu, ancak kamu görevlilerinin özel yaşam hakkının sınırları ve şiddete teşvik eden ifadeler ile ilgili bazı kararlarında AİHM'in yaklaşımının dışına çıktığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ARSLAN ÖNCÜ, Gülay (2013). Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, İçinde: İnceoğlu, Sibel (Ed.). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, İstanbul: Beta Yayıncılık, ss. 301-333.
- ARSLAN ÖNCÜ, Gülay (2019). *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8, Ankara: Avrupa Konseyi.
- ÇEÇEN, Anıl (2015), *İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KABOĞLU, İbrahim Ö. (1993). *Özgürlükler Hukuku*, İstanbul: AFA Yayınları.
- KARAN, Ulaş (2013). “İfade Özgürlüğü Hakkı”, Sibel İnceoğlu (Ed.), *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa içinde*(355-379), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- KARAN, Ulaş (2018). *İfade Özgürlüğü*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-2, Ankara: Avrupa Konseyi.
- HARRIS, David; O’BOYLE, Michael, BATES, Ed ve BUCKLEY, Carla (2013). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. (Çev. Mehveş Bingöllü KILICI ve Ulaş KARAN) Türkçe 1. Baskı, Ankara: Avrupa Konseyi.
- TEZCAN, Durmuş; ERDEM, Murat Ruhan; SANCAKDAR, Oğuz; ÖNOK, Rifat Murat (2018). *İnsan Hakları El Kitabı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TANJU, Erhan (2017). *AİHM Kararları Işığında İfade ve Basın Özgürlüğü*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Makaleler

- BIKMAZ, Raif (2019). Tarman – Türkiye Kararı Üzerine İnceleme (Basın Özgürlüğü İle Kişilik Haklarının Korunmasında Orantılılık). *Fasikül Hukuk Dergisi*, Cilt:11, Sayı: 114, ss. 21-26.
- FLAUSS, Jean-François (2009). The European Court of Human Rights and the Freedom of Expression. *Indiana Law Journal*, Volume: 84, Issue: 3, p. 809-849.
- GÜL, Cengiz (2019). AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri. *ERÜHFD*, Cilt:14, Sayı:1, ss. 105-126.
- HEERMANN, Nwankwo. Balancing the Right to Privacy against Other Public Interests. <https://0210rocqn-y-https-beck--online-beck-de.proxy2.marmara-elibrary.com>, 30.10.2019.

- JEBRIL, Nael. Is Watchdog Journalism Satisfactory Journalism? A Cross-national Study of Public Satisfaction with Political Coverage. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-01/Is%20Watchdog%20Journalism%20Satisfactory%20Journalism.pdf>, 24.08.2020.
- KOZLOWSKI, Dan. For The Protection of the Reputation or Rights of Others: The European Court of Human Rights' Interparation of The Defamation Excepton in Article 10(2), *11 Comm. L. & Pol'y*, p. 133-117.
- SMET, Stijn (2010). Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict. *American University International Law Review*, Volume 26, Issue 1, ss.183-236.
- SPIELMANN, Daniel and CARILOU, Leto. The Right to Protection of Reputation Under the European Convention on Human Rights. https://www.researchgate.net/publication/311310149_The_Right_to_Reputation_under_the_European_Convention_on_Human_Rights_, (5 Ocak 2020).
- URAN, Peri (2015). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Basın Özgürlüğüne Yaklaşımı. *TBB Dergisi*, Cilt:28, Sayı:120, ss. 87-130.
- VON BASSEWITZ, Katharina ve PARLAK BÖRÜ, Şafak (2015). Paparazziler İçin Zor Zamanlar: Kişinin Özel Yaşamına Saygı Gösterilmesi (Mahremiyet) Hakkına İlişkin Alman ve İngiliz Basını Ayaklandıran Dönüm Noktası Niteliğinde İki Karar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 64, Sayı: 4, ss.1245-1262.

AİHM Kararları

- Axel Springer Ag v. Germany*, B. No: 39954/08, 07.02.2012.
- Burghartz v. Switzerland*, B. No: 16213/90, 22.02.1994.
- Denisov v. Ukraine*, B.No: 76639/11,25.09.2018.
- Dzhugashvili v. Rusia*, B. No: 41123/10, 9.12.2014.
- Egill Einarsson v. Iceland (No. 2)*, B. No: 31221/15, 17/07/2018.
- Hoon v. United Kigdom*, B. No: 14832/11, 13.11.2014.
- Kaboğlu ve Oran v Turkey*, B. No: 1759/08, 50766/10 & 50782/10, 30/10/2018,
- Karako v. Hungary*, B. No: 39311/05, 28.04.2009.

- Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria*, B. No: 34315/96, 26/02/2002.
Lesnik v. Slovakia, B. No: 35640/97, 11/06/2003.
Mater v. Turkey, B. No: 54997/08, 16.07.2013.
Minelli v. Switzerland, B. No: 14991/02, 14/6/2005.
News Verlags GmbH & Co.KG v. Austria, B. No: 31457/96, 11/01/2000.
Niemietz v. Germany, B. No: 13710/88,16.12.1992.
Petrenco v. Moldova, B. No: 20928/05, 30.03.2010.
Pfeifer v. Avustria, B. No: 12556/03, 15/11/2007.
Rubio Dosamantes v. Spain, B. No: 20996/10.
Tammer v. Estonia, B. No: 41205/98, 06/02/2001.
Von Hannover v. Germany, B. No: 59320/00, 24.06.2004.
Von Hannover v. Germany (No.2),B. No: 40660/08 ve 60641/08, 07.02. 2012.
White v. Sweden, B. No: 42435/02, 19.09.2006.

AYM Kararları

- Adnan Oktar(3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013.
Ali Galip Baltaoğlu(3), B. No: 2015/813, 31/10/2018.
Cezmi Demir, B. No: 2013/293, 17/7/2014.
Çetin Doğan(2),B. No: 2014/3494, 27/2/2019.
D.Ö(2), B. No: 2014/1291,Karar Tarihi: 13/10/2016.
Emin Aydın, B. No:2013/2602, 23/01/2014.
Hasan Yeşildağ, B. No: 2015/2653, 12/12/2018.
İbrahim Özden Kaboğlu, B. No: 2015/18503, 30/5/2019.
İ.D, B. No: 2015/15955, 31/10/2018.
İlhan Cihaner(2), B. No:2013/5574, 30/06/2014.
İlyas Çınar, B. No:2015/14, 12/12/2018.
Kadir Sağdıç, B. No:2013/6617, 8/4/2015.
Kasım İlimoğlu(2), B. No: 2015/14545, 29/11/2018.

Kaos GL Kültürel Araştırma ve Dayanışma Derneği, B. No: 2014/18891, 23/5/2018.

Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019.

Mehmet Orhan Yücel, B. No: 2014/14293,21/3/2018.

Mehmet Özhaseki, B. No: 2015/4972, 8/5/2019.

N. Ö., B. No: 2016/1152, 4/7/2019.

Osman Oktay Ekşi, B. No: 2014/3092, 27/12/2017.

Süleyman Ezendemir, B. No: 2014/20285, 20/12/2017.